

Dukagjini

Botim Periodik i Shoqatës Atdhetare “Dukagjini”, Viti i VIII i botimit, nr. 112, Shkurt 2013

Nr. Llog. BKT 410027968, Shkodër - Albania, Tel. 00355683191817, 0035692328116, internet: www.shoqatadukagjini.org, Kryeredaktor: Lazër Kodra, Çmimi 30 lekë / 1.5 euro

PARADOKSE TE KOHES SIME...

Nga Lazër Kodra

KUJDES!... PO ARMATOSJET SHTETI!

Besoj se të gjithë e keni marre vesh se ditët e fundit po përgatitet një ligj në të “madhërishmin” parlament tonin për armatosjen e disa strukturave të shtetit! Në pamje të parë ndoshta nuk të bën shumë pershtypje, pasi ky shtet mund edhe të të vrasë, siç ndodhi me 21 janar, por po ta shikojmë në thellësi këtë çështje na lindin disa pyetje: Perse bëhet kjo gjë në një shtet të quajtur demokratik? Perse bëhet kjo gjë në një vend që është antare e NATOS? Perse bëhet pikërisht në prag të zgjedhjeve? Si ka kuptimi i shtetit t'i qendrojë me armë në koka shtetasit të vet?!

Gjumizimi intelektual dhe shpirtëror përballë një martiri!

Akoma vazhdon flijimi i shqiptareve nga udhëheqësit e tyre përball një heshtjeje të plot intelektuale, përball një heshtjeje të plot civile dhe qytetare. Kur përballem me këtë fakt mua më ndërmendet të parashtoj para kësaj shoqërie të përgjumur, të korruptuar deri në dejtë ma te thellë të shpirtit se, a jemi ne shoqëri e qytetëruar dhe nëse jemi, a meritojmë të qijemi të tillë?

REALIZIMET E SHOQATES “ATDHETARE- DUKAGJINI” GJATE VITIT 2012 DHE DETYRAT KRYESORE PER VITIN 2013

2

POSTER

sensibilizimi

Një prift shqiptar në Argjentinë, me flamurin tonë gjatë meshës!

SIGMA

VIENNA INSURANCE GROUP

Mundësoi
Botimin:
**NDUE
FTONI**

REALIZIMET E SHOQATES “ATDHETARE-DUKAGJINI” GJATE VITIT 2012 DHE DETYRAT KRYESORE PER VITIN 2013

Vitin 2012 e mbyllem me aritje jo të pakta, të cilat paraqiten:

*Ka vijuar rregullisht nxjerrja e gazetës “Dukagjini”. Ka dale numri 110 i saj. Ky realizim është rrjedhojë i përgjegjësisë së anëtarëve të redaksisë dhe Gjergj Leqejzës, Ndue Ftonit dhe Lulash Gjeloshit, të cilët kane mundësuar financiarisht realizimin e kësaj detyre.

*E kishim të ligjshme të festonim për nxjerrjen e numrit i 100-të të gazetës. Ajo u bë me datën 31 mars 2012, me mjaft sukses. Pjesëmarrja e personaliteve të shkencës e të kulturës në qytetin e Shkodrës, përfaqësuesve të Shoqatës “Martin Dreshaj” në Peje, te Klubi Shqiptar te Medias e të tjerë, tregojne per punen qe shte bere dhe vlerat e kesaj gazete. Ishte një sukses, mbi të cilin duhet të mbështetemi për të ecur në të ardhmen.

*Kryesia e shoqatës u angazhua seriozisht për të marre pjese në Manifestimin “Zëri Vëllazërimit-2012”, e cila filloi në Shkodër dhe vijojë në Rrafshin e Dukagjinit, Peje, Kline, Istog e Deçan. U përgatitë dhe u zhvillua Konferenca shkencore, me temë: “*Ndihmesa e kryengritjeve anti-osmane të malësorëve të Veriut në arritjen e Pavarësisë*” dhe në pjesën e dyte u dha një koncert, pas Konferencës.

Në këtë konferencë u përgatiten dhe u referuan këto kumtesa nga dr. Simon Lufi, prof. dr. Romeo Gurakuqi, prof. Rexhep Abazi, studiuesi e shkrimtari Prele Milani, studiuesi Ndue Bacaj dhe studiuesi Luigj Shyti. Pasi u referuan temat, u dha një koncert. Koncerti ishte mjaft i suksesshëm. Aty ishin grupe nga Malësia në Malin e Zi-formacioni “Dede Gjon Luli” dhe deri në Kosovën Lindore, gjithsejtë 12 grupe e të gjitha të veshur me kostume të traditës. Pastaj me 27 vete morën pjese në hapësirën e Rrafshit të Dukagjinit, Peje, Kline, Istog dhe Deçan, me datën 23 e 24 prill 2012.

*Me 14 qershor 2012, në kuadrin e bashkimit ne grupimin “Aleanca për Jetën”, morëm pjese në manifestimin, me temë: “*Jo gjakmarrjes, dhurojmë gjak për të shpëtuar jetë njeriu*”, e cila u zhvillua në Ditën Botërore të Dhurimit të Gjakut. Pasi u bashkuam përpara “Colosseut”, vijuan përgjatë rrugës: Sheshi “Luigj Gurakuqi”-gjykata-Këshilli i Qarkut e institucioni i Prefekturës-Bashkia, biblioteka “Mari Barleti”-Rektorati i Universitetit “Luigj Gurakuqi” dhe

u mbyll në sheshin para monumentit “Nënë Tereza”. Në këtë veprimtari morën pjese dhe anëtarë të shoqatës e të kryesisë së saj, Luigji, Dukatja, Aleks,

fillim të shekullit XX, të cilët me gjakun e tyre kane kontribuar në Shpalljen e Pavarësisë, me 28 nëntor 1912. Ata ishin: Mehmet Shpendi, u nderua me titull-

Këto realizime u arritën ne saj te ndihmesës financiare të atedhtare dukagjinas, kontributi i të cilëve paraqitet më poshtme:

MUNDËSORËT FINANCIAR TË REALIZMIT TË MISIONIT TË SHOQATËS “ATDHETARE-DUKAGJINI” PËR VITIN 2012

- Ndue Ftoni 315 460 lekë
 - Gjergj Leqejza 178 000 lekë
 - Komuna Pult 65 000 lekë
 - Gjergj Vocaj 40 000 lekë
 - SIGMA 24 000 lekë
 - Lulash Gjelooshi 20 500 lekë
 - Fredi Gjuraaj 20 000 lekë
 - Genc Çardaku 10 000 lekë
 - Nikolin Shqau 10 000 lekë
 - Ndreke Guri 5 000 lekë
 - Ndue Marashaj 4 000 lekë
 - Kole Kumbulla 2 000 lekë
- Shuma e Përgjithshme 693 960 lekë

Me kontributin financiar të këtyre atdhetareve dukagjinas, Shoqata “Atdhetare-Dukagjini” ka mbuluar 96 % shpenzimet e Saj, për realizimin e misionit për vitin 2012. Ata, i urojme, me urimin popullorë: “O dukagjinas atdhetar, të jeni me faqe të bardhë, paçi e dhënçi!

Suela, Lulashi e të tjerë, të cilët i falënderojë, jo vetëm për pjesëmarrjen, por edhe për punën që bënë në arritjen qëllimit.

*Me datën 8 tetor 2012, të bashkuar në “*Aleancën për Jetën*”, u realizua një takim, me temë: “*Gjakmarrja ende plage e pambyllur*”, në kine-manë e qytetit, me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të pushtetit në Qark, në Prefekturë, në Polici, në Gjykatë, në Prokurori, të komuniteteve fetare: Monsinjori Angelo Massafra, At’ Nikolla Petani, i Kishës Engjëlllore, të konsullatës Italiane në Shkodër dhe përfaqësuesit të OSB-se në Shkodër.

*Me temë: “*100 vite Pavarësi-100 vite drejt së ardhmës*” para anetareve te shoqates dhe te ftuar te tjere, kryesisht dukagjinas, u dha një koncert i thjeshte, me datën 26 nëntor 2012, me djem e vajza, me një fryme të re, në të cilën sollëm në kohe sakrificat dhe gjakun e luftëtarëve dukagjinas kundër pushtuesit osman në shekullin XIX dhe në

lin “**Anëtar Nderi**” i Shoqatës; dhe me titullin “**Mirënjohja**”, 7 shaljanet (Ndre Pepa, Vate Nika, Çun Luci, Ndre Koltona, Deli Pjetra e Marash Pali), Zhur (Gjon) Kola, Marsh Tuci, Sokol Tona, Pal Gjoka, Zeke Jakini, Bush Delija, Kole Gjoni, Prek Gjoni, Marash Kola, Lek Ndou, Gjelo Uka, Marash Uka, Gjelo Kiri, Gjon Nush Pali dhe Nike Kole Cani. Mendoj se, kemi bere prezent vlerat atdhetare të dukagjinasve në kontributin e tyre në Shpalljen e Pavarësisë. Këto vlera i kemi prezantua edhe në Konferencën Përkujtimore që zhvilluam me 21 prill 2012.. Mehmet Shpendi është propozuar Presidentit të Republikës të dekorohet me urdhrin “**Nderi i Kombit**” dhe të tjerët i janë propozuar Këshillit të Qarkut Shkodër për t’u dhënë statusin “**Dëshmorë të Atdheut**”, në bashkëpunim me këshillin e komunës Shale, Shosh e Pult. Kjo veprimtari u ideua nga Roza Pjetri dhe e përgatiti se bashku me Dukate Bregu, Aleks Dushi

e Lulash Brigja, të cilët i falënderojmë për përgjegjësinë dhe punën që bene.

*Përveç këtyre, me datën 4 nëntor 2012, kemi realizuar prezantimin e librit “Shoshi”, me autor Prele Milani, i cili duhet përgëzuar për punën që ka bere. U zhvillua një veprimtari mjaft e mire, e organizuar dhe e përgatitur nga Aleks Dushi. Ky sukses u realizua duke bashkëpunuar me gjithë faktorët e mundshëm. U bashkëpunua me aktoren e mirënjohur Ramonda Marku, me Kishën Françeskane, dhe drejtorin e teatrit “Illyricum”, Angjelin Deda. Në këtë veprimtari të monografisë për krahinën e Shoshit, u nderuan me titullin “**Anëtar Nderi**” disa figura të kësaj krahine: Profesor Kole Prele, At’ Ciprian Nika, Dom Preke Ndrevasaj, këngëtar Frederik Ndoci, shkrimtari Ton Shoshi e dr. Gasper Shoshi, dhe me titullin “**Mirënjohja**”, ekonomist-financieri Gjelo Uka.

*Dega e Tiranës, me datën 25 nëntor 2012, në mjedisin e Muzeumit Kombëtar, organizoi dhe zhvilloi simpoziumin shkencor me temë: “*Dukagjini ne 100 vjetorin e Shpalljes se Pavarësisë*”, në të cilën u referuan 4 kumtesa, te cilat u referuan nga Marash Kola, Zef Bari, avokati Pal Marku dhe shkrimtari Lazer Stani.

Me kete rast, u nderuan me titullin “**Mirënjohja**” e Shoqatës, Dega e Tiranës, Nike Pali, pas vdekjes dhe biznesmeni Gjergj Vocaj.

*Kryesia e Shoqatës, ndoqi me vëmendje marrjen përsipër të regjisorit Fatbardh Smaja, për vënien në skene dramën “7 shaljanët”, me autor të Madhin Ndre Luca, në kuadrin e 100 vjetorit të Shpalljes së Pavarësisë, e cila u vu në skene me saten 22, 23, dhe 24 nëntor 2012. Ajo u ndoq nga anëtarët e kryesisë, dhe e ndjenë veten mire. Me këtë rast, kryesia vendosi të vlerësojë teatrin dhe këtë trupe më në krye Fatbardh Smajen. Në natën e tretë, tre aktoreve, Rita Gjebes që luajti rolin e lokes, Drane Xhajt e Merita Smajes, ju dhurua buqete me lule, me tri vajza, ndërsa u nderuar me tutullin “**Mirënjohja**” e Shoqatës, Teatri “Migjeni” e trupa qe e rivuri ne skene, me ne krye regjisorin e talentuar Fatbardh Smaja.

*Janë bere përpjekje për te afruar te rinj e te reja ne shoqate. Gjate këtij viti janë pranuar 8 anëtar te rinj, por nuk është e mjaftueshëm, duke synuar ne vijueshmërinë e shoqatës ne te ar-

dhmen. Për këtë duhet, qe secili anëtar i kryesisë te bej përpjekje te afroje te rinj e te reja, djem e vajza universitare.

PLANI I VEPRIMEVE TE KRYESISE PER VITIN 2013

*Të vijojë nxjerrja e gazetës “Dukagjini”, *në çdo muaj*.

*Marrja pjese në Manifestimin “Zëri Vëllazërimit-2013”, *në muajin prill 2013*

*Festimi i 10 vjetorit të krijimit të Shoqatës, *në muajin maj 2013, Kryesia*

*Organizimi i një takim me sportistet dukagjinas në kuadrin e marrjes së titullit “**Mirënjohja**” e qytetit Shkodër” dhënë nga Këshilli i Bashkisë së qytetit Shkodër për mjeshttrin e futbollit Dode Tahiri, dhe në këtë takim të vlerësojmë disa nga sportistet e vjetër, *në muajin qershor 2013*

*Të bëhen përpjekje për të organizuar një takim me biznesmen dhe tregtare dukagjinas, *në muajin shkurt 2013.*

*Të bëhen zgjedhjet nëpër dege, *në muajin shtator 2013.*

*Të bëhen zgjedhjet e strukturave drejtuese të Shoqatë, *në muajin tetor 2012, kryesia*

*Do te filloje puna per kremtimin e 100 vjetorit te Luftes-Qendreses se Dukagjinit kunder forvave te armatosura Malazeze, ne muajin korrik 1915, *gjate vitit*

*Të vijojnë përpjekjet për sigurimin e një zyre pune për shoqatën, e cila gradualisht të kthehet dhe në zyre turistike, *gjate vitit.*

*Të bëhen përpjekje për botimin e tre librave të shoqates, *brenda muajit prill 2013.*

Për realizimin e Planit të Veprimtarive të Shoqatës për vitin 2013, kërkojnë afërsish 29 mijë euro, siç mund të konstatohen me detaje në faqen kryesore të internetit, ku pasqyrohen veprimtaritë e shoqatës sonë. Për këtë arsye

FTOJMË!

biznesmenë, tregtarë apo cilindo dukagjinat që ka mundësi, kudo që ndodhen, të bëjnë përpjekje të mundësojnë financiarisht për të realizuar misionin e shoqatës për vitin 2013. Nga pak të kontribuojmë të gjithë në interes të realizimit të misionit të kësaj shoqate, e cila punon vullnetarisht e me sakrificat në shërbim të bashkëjetesës qytetare.

Nga kryesia e shoqatës “Atdhetare-Dukagjini”

PARADOKSE TE KOHES SIME...

Nga Lazër Kodra

KUJDES!... PO ARMATOSJET SHTETI!

Besoj se të gjithë e keni marre vesh se ditët e fundit po përgatitet një ligj në të “madhërishmin” parlament tonin për armatosjen e disa strukturave të shtetit! Në pamje të parë ndoshta nuk të bën shumë pershtypje, pasi ky shtet mund edhe të të vrasë, siç ndodhi me 21 janar, por po ta shikojmë në thellësi këtë çështje na lindin disa pyetje: Perse bëhet kjo gjë në një shtet të quajtur demokratik?- Perse bëhet kjo gjë në një vend që është antare e NATOS?-Perse bëhet pikërisht në prag të zgjedhjeve?- Si ka kuptim që shteti t’i qendrojë me armë tek koka shtetasit të vet?! Ne kohen kur gjaku i demonstruesve të vrarë “therret”, ndërkohë që komisarët e vrarë janë deshmë e deshtimit të shtetit, është po ky shtet që kërkon të armatosë tashmë legalisht falangat që i sherbejnë verbazi vetëm e vetëm për pushtet të dhunshëm. Dhe e gjitha kjo ndodhë në

një kohë kur kryeministri bullgar, Boiko Borisov, jep dorëheqjen, pasi nuk don të shikojë asnjë bullgar të përgjakur, qoftë as me shkopinjë gome nga policia. Kjo ndodhë pikërisht në një kohë kur ‘njeriu që sundon’ këtë vend, meson ministrin e integritetit, gjatë mbledhjes së qeverisë, se si rriten lopët në fshat! Këto kontradiksione, të papara, na bëjnë të mendojmë për një lajthitje të rrezikshme. Etja për pushtet nuk kursen as gjakun e njerzve të shtetasve të vet tek prototipa të tillë, që në momentet e votimeve, gjaku i pëlçet deri edhe tek kokrrat e syrit. Ndaj, kujdes ... po armatoset shteti! Ai mund edhe të të vrasë! Përvojen e duhur për këtë gjë, e ka!

ALBANOFOTI APO PANDEMI URREJTJEJE!

U shpik edhe termi ‘albanofobi’!-Unë e mendoj këtë term sa anakronik aq edhe të turpshëm, aq edhe pjellë e një mendjeligu, që na serviret si një ankimim në hava për gjoja urrejtje ndaj nesh, ndaj shqiptarëve. Nëse ‘verbohemi’ dhe e pranojmë të mirëqënë këtë term, atëherë unë do ia ndryshoja pak strukturën nder-timore kësaj fjale, duke e quajtur “Shqiptarofobi”, pasi me albanët nuk pati ndonjë të keqe ndonjëherë Evropa, për t’u veçuar ne raoprt me vendet e tjera. Nëse Evropa na shikon si problematikë në shumë gjera, kjo është pasojë, pikërisht, e atyre që shpikin terma të tillë. Shpikësi

i këtij termi, i kapluar nga deliri i madhësisë “patriotike”, shperthen me turbofolkun mediokër ndaj gjithë shteteve tona komshnjë të përjetshëm. Nuk mendoi se mud të fitohet asgjë duke fyer mbarë e prapë, por përkundrazi në shpinën e këtij nacionaliteti të shumëvuahtur, shtohet edhe një barrë e rëndë e sjellur nga plasaritjet e logjikës së një shqiptari tërsisht të padevotshëm për të qënë aty ku është. Kjo lloj ‘albanofobie’ i ngjason së tepërmi edhe një pandemie urrejtjeje ndaj shteteve tone fqinje, që kohë më parë është ushqyer edhe nga politika, por edhe nga disa pena të quajtura të mëdha të letërsisë shqipe. Nëse Grekët, Maqedonasit, Malazezët, Serbët për ne janë ‘albanofob’, atëherë ku drejtin t’i marrim shtetet fqinje që të kënaqë shpiksin e ‘albanofobisë’!? Mos donë që pranë vetes të ketë Uganden, Sirinë, Iranin, Afganistanin!? Ata nuk do t’i quante ‘albanofobë’! Zot, ruaje Atdheun tonë nga shpikës të tillë dhe lejoje Atë, Atdheun, të thërrasë nga zëri i thellësive historike: Jam Evropë!

FUNDI I NJË PËRRALLE

Diferencat midis kulturave të popujve të ndryshëm e kanë rrënjën në folklorin e tyre, ngaqë folklori është një nder pesë treguesit e identitetit të një populli. Aty e kanë fillimin kulturat egjiptiane, greke, romake, indiane e kështu me radhë. Kohët e fundit është folur për folklorin në

përgjithësi dhe mitet në veçanti, nga studiues të mirëfilltë siç është Prof. Dr. Shaban Sinanaj tek libri “Mitologjia në eposin e kreshnikëve”. Ajo që më bën përshtypje është fakti se kontinenti Evropian dhe më gjerë po bën të gjitha përpjekjet që nga mendësia kolektive e nacinaliteteve të tyre të heqin njëherë e përgjithmonë edhe ato mite që janë thurur në krye të herës mbi “shpatullat” e një nacionaliteti tjetër. E gjitha kjo zbërthehet kuptimisht në thelbin e qelimit të saj: Dëshira për bashkëpunim e paqe midis popujve, dhe po qe se bëhën përpjekje për Globalizim, atëherë e para duhet heqë barrierat ndarëse që e kanë zanafillen tek ky lloj folklori. Ky koment i shkurtër, që bëra më lart, e ka zanafillën nga ngacmimi që më bëri shprehja e një nxënësi tim në klasën e gjashtë, i cili ka pak muaj që është kthyer nga Greqia ku ka qendruar për pesë vite me radhë. Tek shpjegimi i përrallës dhe karakteistikave të saj, unë u shpreha se ato, përrallat kanë një mbyllje thaujse uniform, sterio-tipe siç e dimë të gjithë: “Përralla në lesh / e mira prej nesh/ e keqja prej gabelsh!” Nxënësi im u befasua dhe mënjëherë më pyeti:-Mesues, në Greqi nuk e kanë mbylljen kështu?-Po si pra?-reagova unë!... Ai vazhdoi Në Greqi i mbyllin përrallat duke thënë: “Mirë për ata e më mirë për ne!” U ndjeva mirë, sepse nga një kulturë e lashtë mund të mësohet në çdo kohë dhe njëkohsisht kuptova se sa punë kemi për të bërë, në mënyrë që të emancipohen konceptet tona!

NJË LIBËR I VEÇNTË NË LLOJIN E VET

Me datën 5 shkurt 2013, në mjedisin e Muzeut Nacional, u zhvillua ceremonia e paraqitjes së librit “Avokati i vetvetes”, me autor avokat Ndue Pjetra.

Në këtë ceremoni ishte një pjesëmarrje mjaft e denje, intelektuale, shkrimtare, poete, inxhinierë, juriste, shkencëtare, politikane e të tjerë.

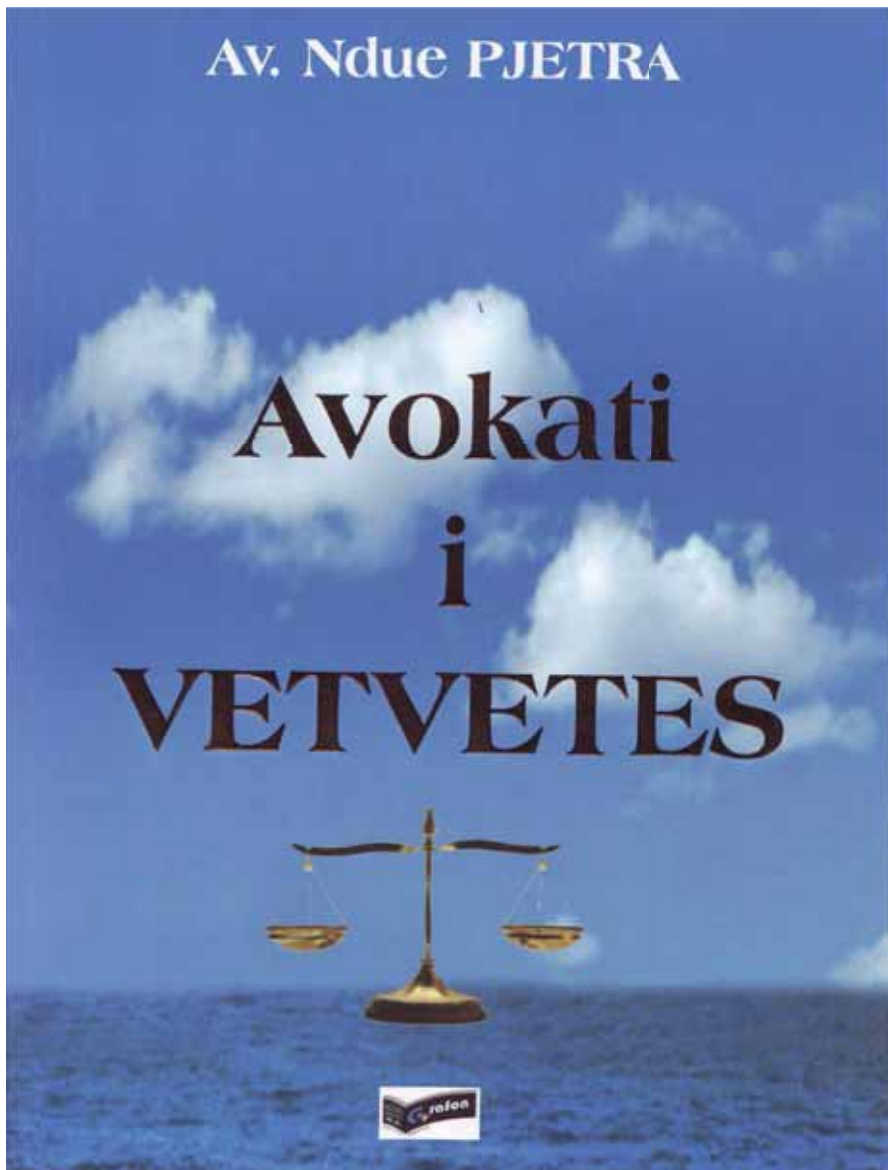
Ceremoninë e hapi Albert Gjoli, i cili pasi i beri një ekspozitë të shkurtër librit, i dha fjalën redaktorit të librit, Ilir Bushi, i cili pasi vlerësoi idenë dhe punën e autorit, Ndue Pjetra tha: “... Ky libër është në fund të gjithçkaje, një trompetë alarmi, që kërkon një zgjim të ri, jo vetëm të strukturave të drejtësisë, por edhe të qytetareve të thjeshte shqiptarë. Dhe në mos shërbeftë si një sinjal transformimi për kohen e re, ai do të shërbejë si një pasqyre, ku çdo njeri mund të shihet gjatë, për të ndrequr atë që na ka munduar të gjithëve prej kaq shume vjetëve, vetveten”.

Pastaj e morën fjalën me radhë: shkrimtari Nuri Dragoj; Ministri i Punës dhe Shansëve të Barabarta, Spiro Ksera; politikani dhe këngëtarë Gaoq Apostoli; poeti Demir Gjergji, poeti Selite Petriti, dhe profesor doktor Rexhep Mejdani. Të gjithë këta, në përgjithësi ishin në një mendim se, ky libër duhet të jete në bibliotekën e secilit shqiptarë, për ta lexuar

dhe për të mësuar se si qytetari duhet të mbroje vetveten. Falënderuan autorin Ndue Pjetra, për punën që ka bere, për këtë dhuratë që i jep lexuesve për të mësuar të drejtat e veta. Kjo është e rëndësishme!

Në fund, fjalën e mori autori i librit Ndue Pjetra, i cili falënderoj pjesëmarrësit për vlerësimin që i kane bere dhe në mënyrë të veçante ligjëruesit për opinionet vlerësuese që dhanë për librin e tij. Pastaj, pjesëmarrësit i ftoi në një koktej të kënaqeshim.

Ndue Pjetra, nëpërmjet librit të tij “Avokati i vetvetes”, i drejtohet gjithë qytetareve shqiptare: Shqiptaret duhet të din më mire detyrën e tyre si qytetar i këtij vendi dhe të punojnë për realizimin e saj; shqiptaret të mësojnë më mire të drejtat e tyre dhe të bëjnë përpjekje për sigurimin e tyre; shqiptaret të jene më shumë të sinqerte se, vetëm atëherë do të jemi më shumë të besueshëm. Pa i bere pjese së jetës, pjese së vetvetes këto kërkesa jetike për çdo njeri, pavarësisht nivelit kulturore apo nivelit drejtues, nuk mund të jesh qytetarë i denje as për vetveten, dhe kur nuk je për vetveten, atëherë nuk mund të jesh as për komunitetin dhe në tërësi as për shoqërinë. Ky është mesazhi kryesor, që sjelle para qytetareve shqiptare Ndue Pjetra nëpërmjet këtij libri!

Ndue Pjetra, të urojme suksese në punë dhe në nxjerrjen e librave të tjerë për lexuesin shqiptarë!

Korrespondenti “Dukagjini!”

Gjumizimi intelektual dhe shpirtëror përballë një martiri!

Akoma vazhdon flijimi i shqiptareve nga udhëheqësit e tyre përball një heshtjeje të plot intelektuale, përball një heshtjeje të plot civile dhe qytetare. Kur përballem me këtë fakt mua më ndërmendet të parash-troj para kësaj shoqërie të përgjumur, të korruptuar deri në dejtë ma te thellë të shpirtit se, a jemi ne shoqëri e qytetëruar dhe nëse jemi, a meritojmë të quhemi të tillë? Ende pas njëzet viteve demokraci vazhdon të jetë i pazgjidhur çështja e madhe e të përndjekurve politik, të cilët jetojnë ende në një varfëri të thellë dhe me probleme të theksuara ekonomike, sociale dhe politike. Ata ende janë shtresa më e pa përfaqësuar ekonomikisht dhe politikisht, sepse vendin që duhet ta kishin ata dhe bi-jtë e tyre në sallën e parlamentit, dhe në institucione të tjera të këtij sistemi të qel-bur politik dhe ekonomik, e kanë uzurpuar, jo marrë dhe merituar bijtë e atyre që vrisnin dhe dhunoni këtë popull me të gjitha format e mundshme të dhunës, pra duke i trajtuar shqiptarët si qenie jo njerëzore. A duhet të jenë ende bijtë a atyre, që vrisnin dje në pushtet ekonomik dhe politik? Përgjigjen e kësaj pyetje duhet ta mendojë, së pari, intelektualët shqiptar, dhe pastaj çdo njëri prej atyre që mendon se në lumin e dejve të tyre ecën gjak shqip-tari. Sot vazhdojnë ta kenë pushtetin eko-nomik dhe politik kriminelët, ata që vrisnin dje, dhe që vazhdojnë të vrasin sot. Kush janë deputetët që përfaqësojnë gjase pop-ullin dhe interesat e tij, kush janë biznes-menët më të fuqishëm shqiptar të lidhur me afera korruptive dhe mafioze? Bijtë e atyre që vrisnin dje dhe që vazhdojnë ta çr-ënjosin këtë popull duke privatizuar çdo cep të Shqipërisë, pra duke ua marrë frymën shqiptarëve, por tashmë jo me dhunë por me hurin e pareve të pista. Problemi tashmë është ekonomik, por a kanë treguar vullnet për ta zgjidhur këtë problem të të përndjekurve politik qeveri-të e këtyre viteve të tranzicionit të stërzgja-tur? Përgjigjja e kësaj pyetjeje merret me mend prej çdo shqiptari. Politikanët, pra jo vetëm që nuk kanë treguar vullnet për ta zgjidhur plagën e madhe të këtij populli të vuajtur ndër mote, por edhe i kanë përbu-zur si bagëti të zgjebosura, e çka është më e keqja dhe dëmprurësja për këtë shoqëri ia kanë arritur t’i përdorin ata, t’i blejnë e t’i shesin si prostituta politike, disa prej tyre. Tani mendoj se ka ardhur koha që shqiptarët ta heqin nga qafa zgjedhën e stërzgjatur të çdo gjëje që ka lidhej të dre-jtpërdrejt apo të tërthortë me diktaturën e kaluar dhe kushdo që sillet si diktator pop-ulli duhet të ngrihet kundër tij, me mos bindje civile. Rruga e nisur prej studentëve në vitet 90-të, e cila për mendimin tim e humbi rrugën e nisur prej saj dhe u bë preh e mendësive djallëzore të Ramiz Alisë dhe sistemit të mykur komunist. duhet të vazh-dohet sot e nëse është e nevojshme të sh-trohet me gjak. Pa u ndëshkuar mëkati dhe mëkatori nuk mundë të ketë të ashtuqaj-tur drejtësi njerëzore siç thotë Hygo e as drejtësi Hyjnore. Pushteti ekonomik i ngri-tur prej tyre është kthyer në pushtet poli-tik, i cili shfrytëzohet për interesa të ngush-ta korruptive dhe meskine. Një pjesë e madhe e deputetëve të parlamentit shqip-tar siç thash dhe më lart janë trashëgimtar

të spiunëve dhe të vrasëseve më çnjerëzor që ka njohur sistemi komunist në Evropë Lindore. Një pjesë e tyre kanë shtëpia pub-like nëpër Evropë, pra kanë shitur e nxjerr në semafor bijat dhe motrat tuaja, populli im i dashur. Pra, jo vetëm që ju kanë vrarë, varfëruar, por edhe ju kanë çnderuar duke ua dhunuar fizikisht, mendërisht e moral-isht bijat dhe motrat tuaja. Kur shoh një heshtje të tillë, një përgjumje të këtij pop-ulli përball një sistemi të tillë me reminish-enca diktatoriale më kujtohet Fishta, i cili në mënyrë ironike, deri me nota sarkastike tek “Metamorfoza” pohon: “... se unë mbas sodit nuk jam shqiptar!” Kur një pop-ull bie kaq poshtë sa nuk ka më fuqi të re-agoj në mënyrë paqësore dhe jo paqësore ndaj një gjendjeje të tillë të turpshme nuk e di nëse meriton të quhet i lirë apo pop-ull, sepse liria ka ardhur nëpërmjet Gijoti-nës thonë francezët. Mua me vjen ta mo-hoj kombësinë time, madje më vjen turp prej tij edhe pse kanë kaluar 100 vjet qysh se u themelua shteti i parë shqiptar, ai vazhdon të mbetet po aq i prapambetur sa çekishte parashikuar i madhi Faik Konica. Me këto shqiptar që heshtin përball një situatë të tillë, përgjatë krejt këtyre viteve demokraci mua dhe shumë kujt si mua më ngelet ta mohoj Shqipërinë dhe shqiptarët, sepse në fund të fundit qe do kombësinë e një vendi që nuk është as shtet as komb, por turmë. Pra ne duket se ende kemi nevojë për gjak martirësh, për akte të tilla si ai i Gjergj Ndrecës dhe Lirak Bejkos, në mënyrë që të shpëputemi një herë e mirë nga e kaluara, e kjo arrihet vetëm nëpërm-jet martirizimit në kushtet e sotme të Shq-ipërisë. Më në fund, pas kaq shumë vitesh pash një reagim të vërtet prej Heronjsh nga ky popull i gjunjësuar turpshëm. Ata ishin dhe janë krenaria e vërtet e këtij ven-di, burra të vërtet, qenie mbi njerëzore. Shqiptarët përball një makinerie shtetërore, uzurpuese dhe të korruptuar përgjatë krejt këtyre viteve demokraZije duhet te reagojnë me mos bindje civile, pra tua rrëmbej pushtetin, duke mos lejuar që pushtetin ta marrë as opozita, pra push-teti të kaloj në duart e intelektualëve të racës, nëse ne duam që në këtë vend të vendoset drejtësia dhe paqja sociale, eko-nomike dhe politike. Për sa kohë që pushtetin ta kenë në dorë bijtë e atyre të djesh-mëve, ky popull do jetë po ky që është edhe sot e njëqind vjet. Ne pamë një mar-tir, një hero i cili u vetëdobj me benzinë para syve të të gjithë shqiptareve; një per-son i cili duhet të ndiqet si shembull i mirë e i ruajtur në kujtesë nga brezat, në mënyrë që ata të jenë të gatshëm ta mbrojnë lirinë dhe të drejta e tyre, edhe në kushte të tilla uzurpative, sepse ata që nuk janë të gatshëm të vdesin për lirinë dhe të drejta e tyre nuk i meritojnë ato; sepse sa të ketë udhëheqës dhe pushtet tentativa do jetë e përhershme për tua rrëmbyer lirinë popu-je, prandaj ata duhet të krijojnë modele të tilla të heronjve, si ai i Gjergj Ndrecës dhe Lirak Bejkos për të mbrojtur kurdo-herë lirinë. Por çfarë reagimi pashë nga shoqëria civile, nga qytetarët shqiptarë për ballë një vetëflijimi të tillë?!!!! Një gjumëzim, një heshtje që vret të ardhmen dhe të sotmen e këtij vendi, një turp i vër-tetë. Prisja që shoqëria shqiptare të re-

agonte pas deklaratave të fundit të ish Ambasadorit Amerikan Xhon Willërs në njërin prej televizioneve, si dhe pas ngjar-jeve të fundit, dhe sidomos të asaj të djeshmes! Por në të vërtetë nuk ndolli as-gjë, sipas gjasave duket se do të kalojë në heshtje, sepse njëri prej atyre të përnd-jekurve, dhe ka gjasa se shumë prej tyre do të blihen nga qeveria siç është blerë dhe shitur shoqëria shqiptare, krejt këto vite, madje ne kemi histori të lasht blerjeje dhe shitjeje si popull ajo fillon qysh me Ilirët apo jo?! Pra duket se gjasat për mote të reja janë të pakta, çfarë prisja dhe pres, madje shpresoj si Gomari që kur po e mbyt Ujku thotë me vete bëje Zot ëndërr deri në grahamën e fundit, pra prisja reagimin e shoqërisë civile, të qytetarëve të thjesht të këtij vendi, prisja turma njerëzish që shko-nin drejt vendit ku mbahet greva e urisë e që së bashku me ata i drejtoheshin tashmë jo me paq, por me mos bindje civile Kry-eministrisë, Parlamentit e po të ishte e nevojshme dhe të vdisnin për një ideal, i cili është dhe duhet të jetë një mot i ri aq i pritur prej shqiptarëve, për bijtë e tyre, për një Shqipëri ku në bazë të ekzistencës së saj vendoset e drejta dhe drejtësia. Prisja dhe pres një reagim prej komunitetit evrop-ian, i cili duhet ta kishte vendosur si një kusht për dhënien e statusit të Shqipërisë si kandidate për në BE. Por një gjë e tillë nuk ka ndodhur dhe sipas gjasave nuk do të ndodhë. Pse ata nuk reagojnë? Sepse qeveritë tona ia kanë arritur ti blejnë ata vazhdimisht me tendëra, me premtime dhe me bijat e shqiptarëve, sepse shumë prej tyre bëjnë jetën e pashallarëve. Në këtë moment më kujtohen vargjet e Fish-tës: moj Evropë ... shkerdhy me evrej të Parisit e të Londonit ... e tash së fundi edhe me të Shqipërisë. Më duket tepër e çudit-shme, a pa pranueshme, e turpshme , madje absurde heshtja e pasardhësve të të përndjekurve politik, të atyre shqiptarëve që jetuan ato vite të tmerrshme burgimi në kushte çnjerëzore, dhe barbare. Nuk mundem ta kuptoj assesi heshtjen e tyre të turpshme, heshtjen e tyre tradhtare, ndaj gjakut të atyre të afërmve që vdiqën gux-imshëm përpara një makinerie vrastare të ndërtuar e të ngritur nga sistemi Komunist. Po si mundeni ta shisni gjakun e babait, motrës, axhës, vëllait dhe kushëririt tuaj?!!!! sepse nëse nuk e keni shitur me lek, e keni shitur me heshtjen tuaj, me mos reagimin, me lejinin e vazhdimiit të kësaj situatë përgjatë 20 viteve, të ashtuqajtur demokraci, pra ju i keni lejuar këta gjar-përinj që të prishin çerdhet e zogjve, jeni bërë bashkëfajtorë që Shqipëria të dergjet në këtë situatë në të cilën gjendemi sot, pra buzë greminës. Po si nuk ju vjen turp që keni lejuar që idealet e atyre që vdiqën dje, të hupen pa lënë as një gjurmë mbi dhe, po ku ka një popull që lejon që ti vde-sin idealet e ngritura nga të parët e tyre me gjak në botën perëndimore, jo ,shembullin mund ta gjej vetëm në botën lindore. Sot është koha që gjaku i atyre që vdiqën në tortura çnjerëzore të shpërblehet e të përkujtohet me lavdi në shekuj të sheku-je, e brez pas brezi, e ku idealet e tyre të triumfojnë, përmbi gjakatarët e djeshëm dhe të sotshëm. Pra pushtetin nuk duhet ta mbajnë më bijtë e atyre që vrisnin dje, e

që vazhdojnë të vrasin përgjatë njëzet viteve të fundit. A ta janë njerëzit më të pa-sur të këtij vendi, deputet, biznesmen, pro-fesorë, avoketër e gjykatës. E mbrojnë pushtetin e tyre me çdo kusht, dhe me gjak nëse është e nevojshme, ata vrasin ju fusin në lojën e tyre politike, siç ju futën dhe ju përpin më 21 janar përpara Kryeministrisë. Por ju, populli ynë duhet të jetë i gatshëm dhe për martirë të tjerë në të kundërt do mbetni skllëvërit e tyre për jetë të jetëve. Pse? Sepse ata kanë pushtetin ekonomik e me këtë blejnë ju, ne të gjithë, dhe si pa-sojë pushtetin politik. Tashmë është koha për reagime të fuqishme agresive sepse kjo situatë është e turpshme, turp që bie mbi fytyrën tuaj miq nëse keni ende fytyrë si popull?! Dosjet duhet të hapen me pat-jetër dhe çdo kush që ka qenë bashkëpu-nëtor i atij sistemi diktatorial të largohet menjëherë nga çdo funksion politik apo civil, madje disa prej tyre të dënohen si për shembull e veja gjakatare Nexhmije, kuçe-dra përpijëse e gjakut të shqiptarëve. Me pak fjalë dua t i u kujtoj shqiptarëve se zgjidhja nuk na vjen nga ata, por nga gjith-secili prej nesh, i cili merr përgjegjësit e veta e me ndershmëri e donë dhe e dashu-ron këtë vend mbi çdo gjë, sepse pa atdhe nuk ka familje e pa familje nuk ka atdhe. Sot, pash një intervistë, në një televizion lokal që i ishte bërë një të përndjekuri politik, i cili meriton të quhet kafshë poli-tike, nga ata që i parapashë më lart, atyre që do të shiteshin dhe që janë shitur, quhej Ndoc Qyli. Këtij të fundit dua t’i them: sa kafshatë turpi ke ngrënë qyl nga Berisha, dhe politika gjatë këtyre viteve duke shke-lur me këmbë mbi gjakun e atyre që vdiqën dhe u pushkatuan gjatë regjimit komunist? Turp, turp të të vij! Ne, shoqëria shqiptare duhet t’i mbështes dhe t’i nderoj ato, dhe gjithsecilin prej tyre, sepse pa u vendosur në vend drejtësia nuk mund të ketë assesi dit të mbara ky vend.

Komuniteti evropian pas këtyre ngjar-jeve të trishta na dha statusin kandidat, pa ndërhyrë dhe pa vendos si kusht hapjen e dosjeve!! Kjo në mënyrë të çuditshme dhe trishtuese, madje të turpshme, çalamane për hapat e më tejshëm dhe fatet e këtij populli. Normalisht që më vjen mirë, si çdo shqiptari për një ngjarje të tillë, por nga ana tjetër e di se çështja e tyre dhe drejtë-sia duhet të vihet në vend. Dua t’iu drejto-hem atyre grevistëve se ata nuk duhet të ndjekin shembullin e shokëve të tyre, pra të vetëflijohen, por duhet të organizojnë protesta të fuqishme, madje po qe nevoja dhe të dhunshme për vendosjen e drejtë-sisë, një herë e mirë në këtë vend. Një ndër kërkesat themelore duhet të jetë hapja e dosjeve, dhe ndëshkimi i atyre kriminelëve që kanë mundësuar ekzekutimin e të pa fajshmëve.

60 vjet, madhëri! Që nga muaji prill i vitit 1945. Për emër të Zojës Shën Mëri, madhëri, dëgjomëni pak! Ju gjatë tërë kësaj kohe jeni kënaqur me ngrohtësinë e diellit. Po unë i mjeri a nuk do të shoh pak dritë me sy! Mëshirë, madhëri! Tregohuni shpirtmadh! Shpirtmadhësia është një cilësi e lartë për një mbret; ajo e mposht zemërimin. Mos, ndoshta, madhëria juaj pandeh se për një mbret është një gëzim i madh kur i kujtohet në orën e tij të vdekjes se, nuk ka lënë pa dënuar asnjë faj? Le që tradhtinë ndaj madhërisë suaj nuk e kamë bërë unë; atë e ka bërë kardinali i Tiranës. Kështu do t’i drejtohej Hygo, njërit prej pusht (tetarëve) tanë.

Nga Ndoj Mhilli

NË KUJTESË

Kur rritesh e plakesh është e pa mundur të mos e kujtosh fëmijëri-në, me gëzimet e me hidhërimet, me të mirat e të këqijat e jetës. Të bukura mbeten ëndrrat e fëmijërisë e ato të adoleshencës, duke medi-tuar për të ardhmen. Vitet ikin nen ritmiken e tyre e ne shohim njerëzit, me të cilët kemi mësuar e punuar e njohur vit e vite me radhe e si e pa ndjere mosha bene të veten deri me daljen në pension. Gjithsesi vetëm atëherë fillojmë të kujtojmë se jeta ka ecur e vitet na tërheqin drejt moshës, e cila nuk ka kthim pas.

Krahas prindërve, të cilët ska-liten në memorien e secilit, duke gërshetuar nostalgjinë me respe-ktin. Në kujtese të mbetet përgjith-monë, koha kur je ule përherë të pare në bankat e shkollës, kuptohet në klasën e pare. Aty ku mëson si të ulesh në banke, si të rrish drejt, si të kapesh lapsin e të mësosh të shkruash, e të lexosh ABC e num-rat. E këto shkronja e numra do të ndjekin për gjithë jetën. Po ashtu, në kujtese të mbeten edhe shokët e shoqet e femërisë. Po, në ketë kuj-tese vend të rëndësishëm zëne më-suesit dhe sidomos ata të 7 vjeçare. Respekti për mësuesit është nguli-tur thelle tek brezi ynë, sa edhe sot i takon me respekt, është instinkti deri i heqjes së duarve nga xhepi, dhe ndjejmë kënaqësi kur i takojmë, duke mos u thirrur asnjë here në emër. Ndjejmë keqardhje kur dëg-jojmë se si nxënësit, jo që nuk i res-pektojnë mësuesit, por edhe i ofen-dojnë e deri i godasin me grushte e mjete të forta!? Veprim negative që duhet kërkuar te prindërit, nxënësit por edhe te mësuesit.

Ne fshatin Theth brezit tim i ta-koje që shkolla nga fillore u bë 7 vjeçare, si rrjedhoje ne, ishim të paret që morëm dëftesat e përfundimit të shkollës 7 vjeçare. Ku për kohen e rendësin që kishin me plote gojën munde të quhen “Di-ploma”. Në kujtese na kane mbetur ato vite të largëta, vështirësitë që kishim edhe për gjerat elementare,

për libra e fletore, lapsa e të tjera. Pa bere fjale për veshmbathje që ishin të njëjta me ato të Lulit Vocërr te poema e Migjenit. Motivi për të mësuar ishte jashtëzakonisht i madh. Ketë na nxisnin mësuesit tone të nderuar, duke mos vene au-toritetin e tyre me presionin se do ju vejmë nota negative, apo duke bërtitur për qetësi e vëmendje. Shpjegimin e mësimeve ata e bënin interesant e tërheqës për në nxë-nësit. Ndonëse kohen për të më-suar e kishim të kufizuar, largësia e shkollës me shtëpinë ishte rreth një ore, atje na prisnin jo mësimet, por kullotja e bagëtive e pune aka-ma më të renda. Koha e mësimit e bërjes së detyrave të shtëpisë ishte e kufizuar e kjo vetëm natën. Kur ju tregoje mbesave, Kleas e Keises respektivisht në klasën e IV e të I, që detyrat e mësimet i mësoja me dritën e pishës, habiten e nuk e imagjinojnë. Habia e tyre arrin deri aty sa Keisa më pyet, gjysh a kishte kompjuter që punonte me pishe? I përgjigjem se ka pasur radio që pu-nonte me vajguri, jo kompjuter. Nga kujtesa vjen te kohet e tanishme, ku kushtet janë të pa krahasueshme. Ndërsa vullneti për të mësuar ka rene nga nxënësit. Në kohen tone mungonte baza materiale e kushtet ishin pothuajse minimale, kishte mungese të mësuesve të shkolluar për mësuesi. Ndonëse i vogël ishe, por dëgjoja në biseda që bënin të rriturit e thoshin dolën mësuesit e pare ose siç i quanin “Dallëndysh-et” e para të arsimit në Dukagjin. Pas shume e shume vitesh ruhet res-pekti i të gjithë banoreve të zonës për këta intelektual të nderuar. Mes të cilëve dua të veçoje: Prele Gri-men, Shkurte Liken, Prenda Pjetri-sh e të tjerë. Për fatin tone të mire, ketë të fundit e kemi pasur Drej-toreshe Shkolle në klasën e V.

Me kalimin e kohës filluan të dalin kuadro të arsimit vendas, duke zëvendësuar ata të ardhur nga Shkodra e rrethinat e saj, siç ishin Pal Rupaj, Ndoc Grima, Lazer Fusha, Kole Gjoka e të tjerë. E megjithatë, përsëri nuk po i jepej prioritet nga autoritet e kohës në Shkodër, ar-

simimit të djemve e vajzave nga Dukagjini. Për rrjedhoje deri në vitet 1970, madje edhe më vone, pjesa dërmuese e kuadrove të ar-simuar ishin të ardhur nga qyteti apo rrethinat e Shkodrës. Vetëm një qafe mali ndanë Dukagjinin nga zona e Nikaj-Merturit. Në bisede e sipër me një intelektual te shquar të kësaj krahine, Zef Ukcama me thoshte aty rreth viteve 1969-1970 se shume pak ka kuadro të larte nga Dukagjini. Vetëm fshati Btosh me 30 familje kishte në atë kohe 13 kuadro me arsim të lart. Kjo tregonte se, si rrethi Tropojës i kishte dhëne prioritet arsimimit të djemve e va-jzave nga Nikaj-Merturi. Kjo duket qarte se drejtuesit e partisë e të pushtetit që drejtonin Shkodrën, nuk u interesonte arsimimi i kësaj zone të nderuar në shekuj. Mbase lihej pa arsimuar zona, që të sillnin kuadro nga zonat fushore të tipave të Muçve e Muçanve. Pak ose aspak rendësi kishte se sa arsim e kulture kishin, por ishte i “mire”për në Du-kagjin.

Ndërsa në drejtimin e struk-turave të partisë e të pushtetit të asaj kohe në Shkodër, kuadro nga Dukagjini ishin të paket, nder të cilët munde të veçoja Mark Ndou, Preke Sokoli, Prele Grima, Ndoc Grima, Gjergj Çuni e të tjerë. Këto kuadro të nderuar, punuan me përkushtim në kryerjen e detyrave të ngarkuara, për të mbajtur larte prestigjin e zonës nga kishin ardhur. Është me vend të shënojmë se edhe ata që drejtonin në fshatra, ku më shume dhe ku më pak, nuk kishin interesin e duhur dhe të mundshëm për të kërkuar shkollimin e fëmijëve të fshatit e të zonës, ndoshta për mungese njohurish, ndoshta edhe për të mos krijuar konkurrent vetes.

Tani kuadrot e arsimuar nuk mungojnë nga kjo zone, por për-faqësimi i saje në strukturat e legji-slativit e të ekzekutivit në qendër e në baze është fare minimal. Në Theth, pas mbarimit të shkollës 7-vjeçare, pati disa kuadro, të cilët vazhduan shkollat e dolën kuadro të afte, duke rrezatuar kurdoherë dije e kulture bashkëkohore, të cilët

janë: Luigj Shyti, Ndoc Çardaku, Mark Dreni, Gjovalin Shyti, Zef Bari, Gjergj Çuni, Mirash Vidhi, Mhill Thacina, Gjok Harusha, Preke Si-moni, Mhill Shkalla, Age Byçi, Lena Prela (Mrishaj), Gjelina Pali (Braka) Gjyste Marashi (Quku), Prenda Ter-thorja, Syke Carku, Mirash Thana, Marije Ftoni, Gjoke Verrishta e të tjerë, e të tjerë. Një armate e mad-he kuadrosh e specialistesh, bije e bija të fshatit Theth.

Në edukimin e këtyre plejadave nuk munde të ishte kaq efikas pa kontributin e mësuesve që punuan në shkollën e Thethit, e cila për here të pare u hap në vitin 1917 nga At Shtjefen Gjeçovi. Pra vetëm 5 vjet pas Shpalljes së Pavarësisë, në qershor të këtij viti bëhen plote 95 vjet. Thethi është etiketuar si qendra e kulturës në Dukagjin. Pas disa hapjeve e mbylljeve, shkolla në Theth rihapet në vitin 1936 me mësuesin e saj Karlo Ljarja, babai i artistit Rikard Ljarja dhe nuk mbyl-let me. Faktor i rëndësishëm për zhvillimin arsimor e kulturor të këtij fshati ka qene lidhja me rruge ma-kine në vitin 1936. Dua të veçoje një plejade të vjetër mësuesish, ndo-nëse pa arsimin përkatës, por duke punuar me ndërgjegje e përkushtim i dhëne shtyse arsimit në Theth. Dua të përmendë disa prej tyre si: Zef Gjeloshi, Mhill Leka, Dede e Marije Gajtani, Ndoc Marashi, Pllumb Lu-lashi, Mirash Zefi, Emin Tulejmati e të tjerë, e të tjerë. Në brezat e pare që përfunduam shkollën 7 vjeçare në Theth kujtojmë me respekt më-suesit Prenda Pjetri, Pal Rupaj e Ndoc Grima. Këta fillimisht e të tjerë pastaj, vunë arsimin në Theth ne baza shkencore, sepse ishin të përgatitur e mire të arsimuar në mësim-dhënie, por edhe këta janë ndjere të lumtur, kur kane pare e prekur rezul-tatat pozitive të tyre. Eshte kënaqësi e këtyre mësuesve kur dëgjon se nxënësit, të cilëve ju kane dhëne mësim, janë bere dikush. Specialist të afte në fusha të ndryshme të jetës, në arsim, ekonomi, shëndetësi deri edhe ushtarak të aftë. Menjëherë të shkon mendja përsëri tek mësuesit se si kane komunikuar, e kane trans-

nr. 112, Shkurt 2013

5

metuar dije e kulture. Në kujtese të mbetet profesioni i mësuesit, i cili ka qene dhe mbetet profesion fis-nik se, është kryepersonazhi për të ardhmen e brezave. Nuk duhet të harrojmë se, sa here dëgjon fjale të mira për ata mësues, të cilët të kane dhëne mësim, është kënaqësi për ne, ish nxënësit e tyre. Kjo ndodh shume shpesh, pavarësisht se disa kane lënë detyrën e mësuesit e kane kaluar në detyra të tjera e përsëri dëgjon vetëm fjale të mira. Kështu ndodhi një dite në bisede me shok e miq. Pikërisht për ish Drejtorin e shkollës 7 vjeçare, kur unë mora dëftesën e përfundimit të saj. Fjala është për Ndoc Grimen, i cili para shume vitesh kishte punuar oficer në Degën e Punëve të Brendshme në Lezhe. Ishe koleg të punës e komshi ku ka banuar, persona që e njihnin mire, folën me shume respekt për mësues Ndocin e familjen e tij. Kjo ishte kënaqësi për mua si ish nxënës i tij, që dëftesa e ime e mbarimit të klasës 7-te mbanë firmën e tij, e cila më hapi udhe për të përfunduar arsimin e lart e për të punuar në sek-tor të ndryshëm të jetës.

Përvoja e këtyre brezave, të cilët kane punuar në shkollën e Thethit, në kushte tepër të vështira të asaj kohe, duhet tu shërbejnë edhe sot atyre mësuesve, të cilët punojnë në Theth, që të nxjerrin nxënës të përgatitur për të konkurruar në të gjitha shkolle e specialitet në shkalle vendi. Kjo arrihet vetëm duke pasur mësues të suksesshëm 95 vjetorin e hapjes së shkollës së pare shqipe në e Theth, me rezultate sa më të larta.

Pra, nxënësit që vazhdojnë shkol-lat e mesme e të larta, të dallohen siç janë dalluar kur kane drejtuar Luigj Shyti e Syke Çarku e të tjerë, të promovojnë suksesshëm 95 vjetorin e hapjes së shkollës së pare shqipe në e Theth, me rezultate sa më të larta.

Mendoj se, do të ishte mire që në ketë 95 vjetor të zhvillohej një veprimtari përkujtimore-shkencore sipas një plani të paramenduar me kujdes.

Nga **NDUE ZICI**

KURIOZITETE TE RRALLA

* Femra që ka lindur më shumë fëmijë është një ukrainase. Ajo ka lindur 69 fëmijë, nga të cilët vetëm dy i kishin vdekur gjatë lindjes.

* Fëmija më i rëndë në botë është lindur në vitin 1954 nga italiania Carmelina Fdele nga Aversa. Djali i saj peshonte ditën e lindjes 10,2 kg.

* Bethoveni para se të kompozonte fuste kokën në ujë.

* Anjshtanji deri në moshën 9 vjeç nuk fliste normalisht.

* I vetmi majmun që është dënuar nga një gjykatë e vërtetë është shimpanzeja Coco në Florida, në vitin 1984. Ky majmun jetonte me një të papunë artist, i cili jepte spektakle të vogla. Shuma e vjedhur arrinte vlerat 200 000 USD. Ai u dënua me burgim të përjetshëm.

* Libri që mban rekordin më të madh për shitje është ai i Hillary Klin-tonit, me librin autobiografi “Histori e përjetuar”. Në ditën e parë të hedhjes në treg të këtij libri, në qershor të vitit 2003, u shitën në një ditë

(rekord) 200 000 ekzemplarë të tij.

* Mbiemri më i shpeshtë në botë në rangun internacional është mbiemri Chang. Rreth 75 milionë njerëz në Kinë kanë këtë mbiemër. Vendin e dytë e ka mbiemri Smith në Angli. Rreth 800 000 veta e kanë këtë mbiemër.

* Kazinoja më e madhe e botës gjendet në MGM – HOTEL, në metropolin e Las Vegasit. Në një sipërfaqe afërsisht 16 000 metër katrore, gjenden pothuajse 3500 au-tomate të lojërave të ndryshme dhe 165 tavolina loje.

* Biblioteka më e madhe në botë gjendet në kryeqytetin amerikan Uashington. Kjo bibliotekë u ndërtua në 24 Prill 1800. Në të gjenden 107 milionë shkrime të të gjitha arteve.

* I vetmi elefant në botë që flet është pjesëtar i një cirku rus. Ky elefant mundet të thotë deri në 20 fjali. Elefanti ka jetuar që në vogëli mes njerëzve dhe ka arritur të artikulojë tinguj njerëzish.

* Burri më i shkurtër në botë është Gul Mohammed nga India. Pas matjeve të bëra më 19 qershor 1990 në spitalin “Rahm Manohar” të New Delphit (In), u arrit se ai është vetëm 57 cm dhe mban deri më sot rekor-din.

* Si gruaja më e vogël në botë deri me sot është konsideruar Pau-line Musters, e lindur në 26 nën-tor 1876 në Holandë. Mbas lindjes së saj, ajo ishte vetëm 30 cm. Në moshën 9-vjeçare ajo ishte 55 cm dhe peshonte vetëm 1,5 kg, ndërsa në moshën 19-vjeçare ajo arriti vetëm në 61 cm e gjatë.

* Shteti që konsumon më shumë bukë në botë është Turqia. Llogarit-jet tregojnë se mesatarja e çdo per-soni në përdorimin e bukës arrin në 199, 6 kg.

* Operacioni më i gjatë në botë ka zgjatur 96 orë gjithsej. Ka nisur në datën 4 deri në datën 8 shkurt të vitit 1951, në një spital të Çikagos. Pacientja Getrude Lewandowski mbas operimit kishte reduktuar peshën e saj gjatë këtyre 96 orëve, nga 280 kg në 140 kg.

* Rekordin për gjatësi për gratë e mban Zeng Jinlian nga Kina. Ajo tash-më ka vdekur, por rekordi nuk është thyer akoma. Ajo ishte 2 metër e 48 cm. (Ka vdekur më 13 shkurt 1982).

* Rekordin për gratë me peshë më të rëndë mban amerikania Rosa-lie Bradford. Në janarin e vitit 1987 ajo arriti dhe kulmin e peshës së saj, me 544 kg.

* Doktori më i ri në botë është Balamurali Ambati, i lindur në Amerikë më 29 qershor 1977. Ai u diplomua në Maunt Sinai School of Medicine në New York City, më 19 maj 1995, në moshën 17-vjeçare.

* Binjakët më të rëndë në botë janë vëllezërit Billy Leoni, (lindur me 1946 dhe që vdiq në vitin 1979) me të vëllanë Benny LLOYd, po i lindur në vitin 1946 dhe që vdiq në vitin 2001. Ata peshonin pas moshës 6-vjeçare, njeri 337 kg dhe tjetri 328 kg.

* Si mamaja më e vjetër në botë deri më sot mbahet Rossana dalla Corte, e cila lindi më 18 qershor 1994, në moshën 63-vjeçare, një djalë.

* Sipas studimeve më të fundit,

një mashkull harxhon mesatarisht 3350 orë gjatë gjithë jetës së tij duke u rruajtur e qethur.

* Kur thyhet një xham disa copë-za shpërndahen me shpejtësi 3000 milje në orë. Ndërkohë që shpejtë-sia e të tjerave është shumë herë më e vogël.

* Ajsbergu më i madh i matur deri më sot ka qenë me gjatësi 200 milje dhe gjerësi 60 milje, ai ka pasur një sipërfaqe më të madhe se Belgjika.

* Dallga më e madhe e regjistruar deri më sot ka qenë në vitin 1971 në ishullin Ishigaki, Japoni, me lartësi 85 m.

* Vetëm mushkonjat femra picko-jnë, ndërkohë që mushkonjat e sek-sit mashkull duan të “sorrollaten” në zona të ndotura si këneta, e të tjera.

* Në 1 kg limon ka më tepër sheqer se në 1 kg luleshtrydhe. Sipas dietologëve, është më mirë që limo-ni të konsumohet i shtrydhur në ujë.

Përgatiti për botim
Luigj Shyti

ATY KU EVROPA PATI RILINDJEN

- MBRESA DHE REFLEKSIONE NGA NJË VIZITË NË ITALI-

Dikur lëvizja nga malet për në qytet, ishte ëndërr! Madje, kur ndonjëri nga fshati binte në qytet, kur kthehej, në shtëpinë e tij mblidheshin nga një për shtëpi, për t’u informuar mbi të rejat e qytetit. Jo shume kohe më pare, rreth 3-4 breza më pare, pat dale barsoleta: Në mes të tjerave “ *I behej pyetja: Ç’ka kena prej shehrit? E ai, përgjigjej: Si here të tjera, por ketë radhe e veçanta ishte se, nuk kuptova qysh ecte burri mbi dy rrota fuçe?!’*”. Më vone qyteti u bë i njohur me të gjitha “sekretet” e tij, por erdhi koha që më shume të flasim e të shkruajmë për vendet e qytet e botës së qytetëruar se, sa për krahinat e qytetet e vendit tone. Në fillimet e proceseve demokratike, kur ndonjëri nga pjesëtarët e familjes dilte jashtë vendit, kur kthehesh shkonim me nga një dhurate të thjeshte për ta pare, për ta uruar që u kthye shendosh e mire, por dhe për t’u informuar mbi të rejat e atij vendi. Në muajin prill 2001, më takoj rasti të shkoje në Amerike dhe kur u ktheva, menjëherë u bashkua shoqërie dhe filluan të më pyesnin për të rejat e atij vendi! Dhe, me pak humor, në mes të tjerave ju thash: “... *Atje kishte toke, kishte qytete, kishte dhe, kishte gurë, kishte male, kishte njerëz që punonin ... e të tjera*”. Shokët e shoqet e punës qeshen e qeshen se, ishte bere e zakonshme të flisnim si për diçka të veçantë, të komunikonim si dikur para katër brezave, dhe vërtetë ishte diçka e veçantë ...

Pra, tani është bere diçka e zakonshme shkuarja jashtë, jo vetëm për të ndeje tek fëmijët, por edhe për shkuar për qefte, sigurisht për ata që kane mundësi. Jo me kot, në fillimet e Verës dhe të festave, media publikon politikanet se, ku do ti kalojnë pushimet, në vendet shqiptare të mrekullueshme apo në vende të ndryshme të botes! Pse, se ata kane mundësi financiare të kalojnë pushimet apo festat jashtë vendit te tyre.

Këto vitet e fundit, me mundësitë financiare që na kane siguruar fëmijët, muajt e dimrit, me bashkëshorten Vera, i kemi kaluar në Milano. Edhe ketë vit, po të thuash kohen më të shumte të dimrit e kaluam në Milano.

Gjate kësaj kohe ndër gjithë perjetimet e tjera deshiroj të përmend dy raste në mes të shqiptareve.

DRITHËRIMË E KËNDSHME NGA NJË SHKOLLË SHQIPE!

Ishte data 12 janar 2013, dite e shtune, disa fëmijë shqiptare dhe kryesisht dukagjinas, filluan ditën e pare të mësimit për vitin e Ri-2013. Në orën 14. 00-16. 00 të çdo dite të shtune behet mësim, me një grup fëmijësh për të mësuar gjuhen shqipe, për të mësuar gjuhen e nënës së tyre. Në ketë dite, Gjon Shtylla, i cili është organizatori i këtij kursi dhe Zef Nika, gazetari i gazetës “Dukagjini”, me krijuan mundësinë të takohem me këta nxënës dhe prindërit tyre.

Kishim disa dite që e kishim lanë një takim në OLGiate OLONA (VA), komuna e Komos, province e Varesa, rajoni i Lombardisë, me Zef Niken e Gjon Shtyllën. Kështu në orën 08. 30 u nisa për në Duomen. Aty takova Zefin dhe ngadalë-ngadalë shkua në Cadona, në këmbë. Aty i hipëm trenit dhe ndaluam në qytetin Busto Arsizio.

Qyteti **Busto Arsizio**, që do të thotë “Gjoks i Vogël”, është një qytet me 82 982 banorëve. Ky qytet ishte e banuar që në kohët romake. Zbulimet arkeologjike e datojnë popullimin e tij që në shekullin e dyte pas lindjes së Jezuesit. Busto Arsizio tani është një qendër moderne industriale dhe komerciale, është i konsideruar si një qytet ekonomik në sajë të

pozitës së tij strategjike, në qendër të një "katërkëndësh" virtual. Me Zefin, nga stacioni i trenit të këtij qyteti, menjëherë dolëm në Piacen “Santa Maria” dhe u futem në kafen “Dueto”. Të pranishëm ishte djali i vogël i Zefit-Aldo Nika dhe daja i tij Alvaro Progni. Pas pak erdhi Gjon Shtylla, me të cilin pasi u pyetem dhe e ngushëllova për vdekjen e babës, u nisem për në qytezën Olgiate Olona. Në atë qyteze ishte shkolla, në të cilën ishte hapur kursi i gjuhës shqipe.

Qyteza e **Olgiate Olona**, kishte 12 266 banore, një qendër e vogël, por shume turistike dhe me objekte të një arkitekture të vjetër. Në ketë qyteze, në restorantin “Wine Down” (Wine bar trattoria calo) kaluam një ore në një dreke, me shume dreke pune, deri sa erdhi koha e fillimit të kursit të gjuhës shqipe. Në ketë dreke isha me Zefin, Gjonin dhe vëllain e Gjonit-Zefin. Pyetje e përgjigje, mendime nga më të ndryshmet për gjendjen e tyre në Itali dhe po ashtu dhe për gjendjen tone në Shqipëri.

Në orën 14. 00 ishim te shkolla! Po sa del përballë saj, shikon të afishuar vendimin e komunës së Komos për hapjen e kursit të gjuhës shqipe, si dhe të gjuhës arabe. Ngjitemi në katin e dyte dhe hyjmë në klase. Klasa një mjedis i zakonshëm me përmasa 4 x 4 x 3 m; po sa të hysh në klase, përballë hyrjes është e vendosur në mure një harte e Botes dhe një karton me germa e fjale të ndryshme shqipe, tavolinat ishin të vendosur në forme katërkëndëshi.

Fëmijët erdhën një e nga një të shoqëruar me prindërit e tyre. Në fillim erdhi Reklanda Vukçaj, me babën e saj Gëzimin, të cilët ishin nga Kopliku, por me origjine nga fshati i Lohtës. Pasi e takoj, e përqafoj i them: dua te të bej një foto! Jo, më thotë! Nuk dua të bej foto vetëm, por së bashku me nxënësit e tjerë. E respektova kërkesën e saj. Pastaj erdhën me radhe: Donato dhe Donna Bzhetaj, me babën e tyre, Gasperin, nga fshati Dobro i Koplikut, por me prejardhje nga Bzheta. Vjen Sabrina e Elton Shtyllaj, me nënën e tyre, Vitoren, nga fshati Plan. Vjen Aurora e Matilda Brahimaj, me babën e tyre, Mondin dhe nënën Valentina, nga fshati Lohe. Vjen Paula Shtyllaj, me babën e saj Zefin, nga fshati Plan dhe së fundi erdhën Kjara e Paula Ara, me babën e tyre Petritin, nga fshati Palaj të komunës së Shoshit.

Në fund erdhi mësuesja zëvendësuese, Xhevahire Gjoni ,me bashkëshortin e saj, Agimin. U takuam dhe filluam bisedën. Pyetja e pare, nga jeni dhe sa kohe keni në ketë vend? Jemi nga Kuçova, them nga Kuçova se bashkëshorti është nga Kuçova, ndërsa vete jam nga Rrogozhina. Në Itali kemi rreth 13 vite. Në Kuçove kam punuar mësuese në ciklin e ulte, prandaj e kam të lehte të jap mësim. Nxënësit duan të mësojnë dhe a kane interes? Nxënësit kane interes, sepse prindërit e tyre janë të interesuar, që fëmijët të mësojnë gjuhen shqipe se, duke mësuar gjuhen, nuk do të harrojnë prejardhjen, çka përbën thelbin e identitetit të secilit, kushdo ofte ai. Kanë vështirësi, por më e vështirë është se, moshat janë të ndryshme, nga 7 vjeç deri ne 11 vjeç. Pra dhe nivelet janë të ndryshme, në veçanti për ata fëmijë qe nuk dine shqip fare. Megjithatë, pasi kemi dy ore në jave, deri tani kemi bere 15 dite mësim në Abetare, pra 30 ore dhe jemi te germa “H”. Ja nxënësit e kësaj dite në kursin e gjuhës shqipe:

Vendimi i afishuar i Komunës për hapjen e kursit të gjuhës shqipe

Sabrina Shtyllaj

Reklanda Vukçaj

Elton Shtyllaj

Aurora Brahimaj

Denisa Bxhetaj

Matilda Brahimaj

Donato Bxhetaj

Paula Shtyllaj

Kjara Ara

Paula Ara

Mesuesja Xhevahire Gjoni

Pasi filloi mësimi, dolëm duke ju uruar suksese. U futem në një bar-kafeje, në të cilin ndenjëm rreth dy ore, deri sa mbaroi mësimi. Në ketë ndeje apo bisede kafeje ishin prindërit e nxënësve, Gjon e Vitore Shtyllaj, kolegu i im Ndue Ara, i cili dimrin e kalonte në Itali, te vajza, Zef Shtyllaj, Gëzim Vukçaj, Gasper Bzhetaj, Mondi e Valentina Brahimaj, Petrit Ara dhe bashkëshorti i mësuese Xhevahires, Agim Gjoni. Biseda vijoi gjate, rreth dy ore, pyetje e përgjigje, në veçanti për rendësin e hapjes së kursit dhe ju them: Të gjithë keni merite, por meritën kryesore e ka Gjoni, i cili ju përkushtua shume i ndërgjegjësuar për hapjen e këtij kursi. Sigurisht, e rëndësishme është dhe mbështetja e juaj, të cilën e shoh dhe sot. E di se, gjithçka është vullnetare, nuk është mjet për të fituar, çka përbën garancinë e suksesit të kësaj ndërmarrjeje. Merita e juaj nuk është vetëm mbështetja morale, por me e rëndësishmja është se ju sillni fëmijët, pa të cilët nuk do të hapej kursi. Kjo tregon atdhetarizmin tuaj dhe që doni atë, ta kultivoni tek fëmijët, duke ju dhënë mundësinë të mësojnë gjuhen e nënës së tyre, gjuhen shqipe, për të mësuar atë gjuhe që është më e vjetra në Evrope, para helenishtes e latinishtes, pa varësisht se pushtuesi osman nuk na la rreth 5 shekuj ta shkruajmë atë, që nuk ka krim më të madh që i behet një populli. Për nismën dhe punën që bëni, në emër të Shoqatës “Atdhetare-Dukagjini”, ju përgëzoje dhe do të keni mbështetjen tone morale e publikuese te përdërprerë nëpërmjet gazetës sonë “Dukagjini”.

U hodh problemi i bashkimit të shqiptareve, në të cilën kishte tre mendime: **Mendimi i pare**, ishte bashkimi i gjithë shqiptareve, të shqiptareve në Kosove, në Mal të Zi, në Kosovën Lindore, në Maqedoni dhe ata në Greqi-në veçanti Çamëria! **Mendimi i dyte**, ishte, sot për sot, në këto kushte shrohet për zgjidhje, për bashkim Republika e Shqipërisë dhe Republika e Kosovës, dhe të bëhen një Republike, Republika e Shqipërisë, megjithatë dhe kjo kërkon përgatitje, pune përgatitore nga një strukture e përbashkët. Ne nuk jemi vend islamik, nacionalitet islamik, por jemi pjese e Evropës, e Evropës Jug-Lindore, por shumica e popullsisë ka besimin islam, për rrethana historike dhe për rrjedhoje ne, nuk duhet të paragjykojmë vetveten, siç po behet jo ne pak raste ... **Mendimi i trete**, u hodh me humor, ne, më kot e vrasim mendjen se, do të bashkohemi në Evrope ...

Të gjithë këta dukagjinas, kishin kohe që ishin në Itali. Gjon e Vitore Shtyllaj janë në Itali që nga viti 1996. Aty i kane lindur te dy fëmijët, Sabrina e Eltoni, binjake. Zef Shtyllaj me familje është që nga viti 1997. Aty i ka lindur vajza Paula. Te dy vellezerit, në fillim kane punuar bojaxhi dhe më vone janë bere sipërmarrës ndërtimi.

Mondi dhe Valentina Brahimaj janë në Itali që nga viti 1998. Mondin punon tornitor, ndërsa Valentina është edukatore. Dy vajzat Aurora e Matilda, ju kane lindur në Itali

Me prindërit e nxënësve të kursit të gjuhës shqipe. Në këmbë, nga e majta në të djathtë: Valentina Brahimaj, Vitore Shtyllaj, Gjon Shtyllaj, Ndue Sanaj, Ndue Ara, Zef Shtyllaj dhe Kasem Gjoni. Ulur: Petrit Ara dhe Gasper Bxhetaj.

Gëzim Vukçaj në Itali që në vitin 2000 dhe është punëtorë në ndërtim, murator. Vajza, Reklanda ka lindur në Itali

Gasper Bzhetaj është në Itali që në vitin 1999, punon në ndërtim, murator. Fëmijët, Donalto e Donna i kanë lindur në Itali.

Petrit Ara është në Itali që në 2001, punon me ekskavator dhe shofer. Fëmijët, Kjara e Paula, i kanë lindur në Itali. Petrit është anëtar i Shoqatës “Ura e bashkimit”.

Me të gjithë bëmë foto, u përshëndetëm shumë miqësisht dhe u ndamë. Gjoni, Ndueja, Zefi e Petriti me përcollën deri ne ROH, stacioni i pare i metrosë për në qendër të Milanos. Gjatë rrugës, me Nduen treguam dy momente: **Së pari**, ju tregova se si në muajin shkurt të vitit 1973, ne ..., duke qene me Kole Pjetrushin (Shpati) prej Gjurarjve, fjeta në shtëpinë e Mark Lulashit në Gurre te komunës së Shoshit dhe u njoha me probatinin e gjyshit tim, Zef Kolës ... **Së dyti**, ai na tregoi se si në vjeshtën e vitit 1976, për të shpëtuar nga një stuhi e madhe shiu në fshatin Bzhet, u futëm në një shtëpi, e cila kishte qene e “deklasuar” në konceptin e asaj kohe ..., me Kadri Ukën, komandantin e Grupit Vullnetar të Malësisë së Madhe ...

PALMANOVA, MREKULLIA QË MË NGJASON ME VENDLINDJEN TIME!

Me datën 14 janar 2013, në orën 22. 30, në stacionin e trenit, në Udine me pret Prele Çardaku, djali i Mhill Nike Çardakut prej fshatit Gjurarj, kushëriri i im. Pasi u perqafuam, u nisem për në qytezen Palmanova.

Palmanova, është një qytet i vogël, por unik për shkak të paraqitjes së tij, gjeometrikisht i përkryer, aq shumë në mënyrë që ajo duket pothuajse “jo-njerëzore” në vizionin e tij nga lart, në formën e nëntë-cepash.

Palmanova, është një qyteze me 5 396 banorëve, pjese e provincës së Udines në Friuli-Venezia Giulia. Qyteti kështjellë e ndërtuar nga Venedikasit në 1593, që nga viti 1960, është një monument nacional. I rrethuar me mure për rreth shtatë kilometra të gjate, që formojnë një kornizë në mënyrë harmonike. Gjashtë rrugët konvertojnë drejt qendrës, një shesh gjashtëkëndor, në mënyrë të përsosur, por është e lehtë për tu hutuar, kur përballen me një skenë pothuajse identike me 360 °. Kjo qyteze e “përsosmërisë” nuk mund të kuptohet pa pasur: 9-qoshet si një fabrikë, me 9 bastionet e fuqisë dhe harqet e mureve, me 3 dyer që ballafaqohen me Cividale, Aquileia dhe Udine, me 18 rrugët e zakonshme, duke përfshirë 6-të rruge të madh dhe Sheshin

qendror gjashtëkëndor. Sheshi, gojëdhëna thotë se, është projektuar nga Leonardo da Vinci, i cili filloi me idenë e ndërtimit të një qyteti të veçantë, madje edhe para se ajo u ndërtua, u vendos që t’i besohet projekti një gjeniu absolut, siç ishte Leonardo Da Vinci, por ai e refuzoi, sepse ai ishte i zënë në Milano. Dokumentet historike thonë se, kur beri një vizitë në vend, dhe kush e di, ndoshta edhe këshilla e tij, mund të ketë dhënë, që të rritet një kompleks i tërë. Ne, nuk e dimë nëse ai në fakt ka hartuar edhe një projekt, fshehur ndoshta dhe pastaj e përdoren pa emrin e ti!?

Më 7 tetor 1593 u vunë gur themeli nga Savorgnan Giulio dhe Marcantonio Martinengo duke pasur një projekt. Ndërtimi i këtij qyteti, pjesët e tij ishin shumë në harmoni, gjithçka sikur ishte origjinale dhe funksionale, një nga qëllimet e tij kryesore ishte për të mbrojtur zonën nga dyndjet turke. Ai ishte fshati i lashtë i Palmata dhe nga ky emër mori emrin Palmanova, Palma La Nuova, që do të thotë Rilindje, Palmata e Re. Ajo u ndërtua nga Republika Veneciane, në fillim vetëm për qëllime ushtarake. Ai ishte vendosur për te ndalur turqit, për ti thyer ata, sepse turqit, pas shtatë bastisje pa shumë përpjekje në Friuli, rajoni pothuajse ra në gjunjtë e tij. Qytetet e tjera ishin shumë të vjetër, nevojitej diçka të re, një kështjellë e madhe “enë” për njerëzit në nevojë. Në këtë kështjellë, turqit u ndalen, u thyen dhe u be kthesa e madhe e kësaj historie.

Interesante është de Armas Plaza Plaza Grande apo, sheshin kryesor të përkryer gjashtëkëndor. Në qendër është një bazë me 6 anët e gurit të Istrias nga e cila ngrihet flamuri. Në hyrje të çdo rruge ne forme bronkiale janë 11 statujat që përfaqësojnë Superioritetin e Përgjithshme të kështjellës. Nuk dihen historitë individuale që lidhin çdo karakter, por besohet se janë gdhendur në njohjen e disa të vërtetave. Gjithashtu përgjatë gjithë perimetrit të sheshit kalon një kanal të mbushur me ujë. Kjo ka një vlerë të fortë simbolike, sepse ajo rritet në qendër të zonës Palamanova, të pastër, të sigurt, sepse ajo është e rrethuar nga uji. Kufizuar me “lëng fisnike”, thuhet për të mbrojtur veten nga një zjarr, një përcues zjarri, korrupsionit dhe e keqja e botës rreth tyre. Ndërsa ata përdorën muret për të mbrojtur atë nga sulmet e ushtrive te pamëshirshme, nga ana tjetër, ata kanë përdorur një “mur të ujit” si një mbrojtje kundër forcave të errëta dhe të së keqes, sepse ajo simbolizon jetën, e ka kundërshtuar vdekjen.

Pra, Palmanova, përveçse është e përmendur si fortesë e Madhe, ishte edhe emri i një vendi të shpëtimit, në qoftë se ajo është

projektuar për të mbrojtur trupin, pse jo, dhe mundet për të mbrojtur shpirtin. Për këtë kanë dale dhe 6 shprehje të urta:

"Mos bëni për të afërmit tuaj atë që ju nuk do të duan për t’u bërë juve"

"Njerëzit këtu me përpjekjet e tyre janë bërë nderi udhëheqësit të tyre"

"Ata që duan kthimin e eshtrave të viktimitës, skllavërinë lanë në pemë"

"Lufta kundër tiranëve dhe për paqen është Altari i popujve"

"Vëllazëria është rezultati kryesor i barazisë së lirisë dhe drejtësisë"

"Njerëzit gëzojnë të drejtat, por kurrë nuk duhet të harrojmë detyrat e tyre"

Data e tij e lindjes është 7 tetor 1593, e cila përmend dy data të rëndësishme: festa e Santa padron Giustina të qytetit dhe përvjetorin e fitores së Lepantit mbi turqit në vitin 1571 dhe që ka qenë i kërkuar nga ana e Republikës Serenissima të Venecias si një mburojë kundër turqve, data themelimit është simbolik.

Një kuriozitet: Të ngjitesh në katin e lartë të tri porta kryesore, do t’iu duket se si armiku, nëse kishte arritur të kapërcejë në shesh, ai do të përfundonte në një lloj oborri të mbyllur, do te binte ne një kurth që ishte pa rruge

si: Pamplona dhe Xhaka në Spanjë, Vauban në Francë, Neuf Brisach në Alsace, Fredericia në Gjermani e të tjerë.

Në fillim, kjo qyteze, megjithëse ishte planifikuar për të mbajtur 20 000 banorë, nuk u banua nga familjarët, përveçse ushtarakët. Pengesa, ishte ideja e rritjes së fëmijëve në një ambient i projektuar për luftë, e për rrjedhojë ishte i frikësuar nga rregullsia e qytetit se, në gjithçka ishte e fiksuar, gjithçka ishte e rregullte, në mënyrë të përsosur dhe të barabartë në çdo cep, ndoshta kjo rregullsi krijonte atë ftohtësi dhe behej i frikshëm në anën shpirtëror.

Kjo qyteze ka dy legjendat rreth themelimit së saj, Palmanova. **E para**, tregon një bari të quajtur Camotio i cili ka rënë në gjumë në vendin ku qyteti ishte ndërtuar më vonë, ai vrapoi te shokët e tij dhe para tyre sikur u betua dhe ju tha kam pare një ëndërr sikur në këtë vend do të ndërtohet një kështjellë e madhe në forme ylli, që nuk do të jete e njëjtë në gjithë hapësirën e tij. Ata e morën atë për dehur dhe talleshin. **E dyta**, pesëmbëdhjetë mbikëqyrësit, gjatë një sondazhi të tokës, u godit nga një stuhi dhe gjeti strehim në një kishë të atij vendi të shkretë. Ndërsa ata ishin

Pamja nga sipër e qyteze së Palmanovës

Kështjella e qytezës së Palmanovës

dalje dhe përfundimisht ishte i asgjësuar. Një tipar tjetër i kësaj qyteze ishte "padukshmëri". Ishte ndërtuar nën vijën e horizontit në mënyrë që të mos shikohej nga sytë e armiqve, të cilët nuk do të jenë në gjendje që plotësisht të përcaktonin atë, i cili gjithmonë ka pas dhe ka qoshe shumë të panjohura. Në atë kohe nuk ka pasur zbulim ajrore dhe kodrat e malet ishin larg. Përveç kësaj, muret e jashtme janë të mbuluara me tokë dhe bimësi edhe maskohej tërë fshati. Ai u bë kështjella apo qyteti më i pathyeshëm dhe për këtë është bere feste. Madje është bere dhe frymëzues dhe për qendra të tjera mbrojtëse të Evropës,

duke pritur që shiu të pushonte, një merimangë ra nga tavani dhe u pozicionua në mënyrë të përkryer para tyre. Nuk ka asgjë në mënyrë të përsosur dhe që nuk lindin ide duke marrë frymëzim nga natyra. Kështu, edhe ky rast nuk duhet përjashtuar se, merimanga di në mënyrë të përsosur, për të ndërtuar një vend për t’u mbrojtur! Ata, të gjithë u pajtuan dhe projektin e ndërtimit të kështjellës e hartuan si merimanga që ende “hartën” e saj të mbrojtjes.

Katundi Plan, Gjurarj e Mgulla kanë pasur festën e tyre të përhershme, me miq, Shën Antonin e Abatit në Dimër.

PUNET FLASIN ME SHUME SE FJALET

INTERVISTE ME 90-VJEÇARIN, VOGEL PRRONI

Vogel Prroni ka lindur me 24. 12. 1924 , në fshatin Brashte. Ka mbaruar arsimin tetëvjeçar dhe me pas edhe shume kurse të ndryshme. Që në moshen 15-veçare, me qëllim për t'i ardhur në ndihme familjes, u punësua në pune të ndryshme. Menjehere pas mbarimit të ushtrise është aktivizua ne radhet e policies se shtetit, duke dhene një kontribut te rendesishem ne këtë fushe.

-Kam dëgjuar se ke sherbyer për tridh-jete vjet ne policine e shtetit dhe ke po kaq vite qe je ne pension. Do desha te dija diçka për punen tende ne kete sferë dhe sekre-tin e kryerjes me sukses te këtij sherbimi te veshtire?

-Puna e policies ne fakt është një detyre e veshtire, sepse je gjithnje i perballur me element qe shkelin rregullat e shtetit, madje shpeshhere edhe me elemente te rrezikshem kriminal. Por mund te them se, nëse je njeri i ndershem e korrekt dhe qe nuk korruptohesh nga elemente kriminele, mund t'ia dalesh dhe madje te ndjehesh krenare për punen tende te veshtire. Për mendimin tim ky është çelsi i kryerjes me sukses te kësaj detyre, mendoj qe mund te merret edhe si këshille

për efektivet e rinje te policis se sotme.

-Ç'mund te na thoni për karrieren tuaj?

-Gjate karrieres sime te gjate me ka takuar te parandaloj shume krime, te arrestoj e te shoqeroj ne polici shume persona qe shkelnin ligje apo be-nin krime, gjithnje me ndjenjen e larte per t'i

sherbyer ligjit, rendit e qetesise publike, pran-daj edhe fale qytetareve me kulture te ketij qyteti qe e duan rendin dhe qetesine, une jam respektuar e nderuar prej tyre. Mund te them se edhe ata me te cilet me ka takuar te perballem ne emer te ligjit, sot kam mardhe-nie shunme te mira dhe nuk me urrejne.

-Po, per desidencen politike ka pasur ras-te kur ju jeni perballe me elemente te tille?

-Me krenari mund te them se gjate gjithte karrieres sime nuk kam akuzuar apo arrestuar njeri per politike. As ne periudhen e grumbul-limit te armeve, megjithse kam sekuestrule

shume prej tyre, me nderhyrjen time nuk ka pasur asnje te denuar per armembajtje pa leje.

-Mund te na thuash ndonje rast te veçante persa i perket veshtirësise ne punen tende?

-Rasti me i veshtire i jetes sime i perket dates 10. 7. 1959. Ne këtë date shkova me leje ne Dukagjin bashke me gruan time, dhe pasi pushova tek miku im ne Breg-lumi, u nisa ne drejtim te fshatit tim, Brashte. Sapo mberrita ne fshatin Vuksanaj degjova te sht-ena armesh dhe shikova njerez qe po iknin te tmerruar. I pyeta se, çfare po behej ?- dhe m'u pergjigjen: Po bahet nami, tri fshatra po vriten me njani-tjetrin. Une isha i veshur me rroben e policies dhe i armatosur. Vrapova menjehere drejt vendit te ngjarjes. Kur ar-rita aty, une pashe nje skene te tmerrshme. Mbi 100 veta nga tri fshatra te armatosur me arme te ndryshme, kishin filluar te qellonin mbi njeri-tjetrin, dhe nje pjese e mire e tyre edhe ishin plagosur. Pushkataret, qe kishin mberritur ne vendngjarje, shtinin perpjete, por ngjarja vazhdonte me po te njejtin ritem. Atehere jam fute ne mes tyre dhe kam nxjerre armen e brezit, pastaj kam bere thirrje me ze

KUSH KA MË SHUMË FAJ, NE APO ATA?

Kudo takohesh me njerëz që ta bëjnë kokën të pëlcas me ankesa e sharje. Thonë se, punët i kemi keq e aq keq sa më keq nuk ka. Bisedojnë ata e herë derdhin vrer mbi in-stitucione e liderë, e herë mbi Evropën. Unë institucionet po i emëroj me "NE" e Ev-ropën e sllavët me "ATA" dhe po mundohem të jem real në shpalljen fajtorit kryesor. Pra, kush ka më shumë faj NE apo ATA?

ATA kanë faj e shkuar fajit, sepse punuan shumë për ta ndarë e përçarë Shqipërinë e nacionalitetin tonë nëpër vite e shekuj. ATA i ndihmuan sllavëve dhe pushtuesve të tjerë që ta bëjnë pikë e pesë Shqipërinë dhe të marrin troje shqiptare si në "baçe të babës". Sllavët nga ekipi "ATA" bënë politikën e

tyre vrastare, shfarosëse, asimiluese e kolo-nizuese nën duartrokijtjet e Evropës "de-mokratike". Pushtuan e u zgjeruan në kurriz të trojeve shqiptare dhe asgjë askujt. Evropa i vulosi hartat dhe pikë. Serbët, veçmas, por edhe sllavët e tjerë, edhe në këto kohë "paqeje" godasin mbi kurrizin shqiptar dhe Evropa i ka harruar syzet dhe nuk sheh. Në OKB këndohet kënga çetnike dhe i ngritët në këmbë edhe gjithë stafi botëror atje dhe s'ka gjë. Plot faje paskan ata, apo jo?,- do të thonë ata që do të kenë rastin ta lexojnë këtë shkrim, por cilat faje i kemi ne se?

Ekipi "ATA" kanë edhe shumë mëkate e faje, por janë si një lugë ujë në det nëse i përballim me fajet e ekipit "NE"

NE, nga ilirët e këndej ishim të dashuruar në kolltuk dhe për pak para e për një post, lehtë ia kthenim shpinën atdheut e nacio-

nalitetit të vet.

NE, kemi dëshirë të shesim mend dhe të na quajnë patriotë,

NE, bëjmë luftë për liri për ta promovuar robërinë për pjesëtarët e nacionalitetit tonë, NE, betohemi në një flamur dhe e puthim flamurin tjetër,

NE, atdheun e shohim si "magje" dhe luajmë me të,

NE, vëllait ia tregojmë dhembët dhe ia japim plumbin në shtat, ndersa armikut ia tregojmë buzëqeshjen,

NE, përbaltim e tallemi me çdo gjë nacio-nale dhe atë e vëmë në lojë vetëm nëse na duhen paratë ose votat ,

NE, punojmë që ta shlyejmë nga kujtesa e rinisë të kaluarën, gjoja për të ardhmen, por këtë e bëjmë se kemi marrë ca para ose kemi lëpirë një asht, nga fonde të huaja,

te larte: Ndalon! Nëse do te vazhdoni keshtu, atëhere do te qëlloj mbi ju ne emër te shtetit.

-Po pastaj?

-Me kerkesen e tyre, i ndava ne fise. I lashe te shkonin e te lanin plaget e t'i lidhnin ato. Pasataj duke i shoqeruar me pushkatare e te ndare sipas fshatrave i çova ne qender. Mbasi mbarova lejen u ktheva ne Shkodër. Vajta tek dega e brendshme per te marre detyren dhe i gjeta qe te gjithë aty. Njeri prej tyre m'u afrua e me tha: Ti na ndave ate dite pa u bere name i zi, pa u vra e per kete ta dime per ndere, por sot jemi keq sa ate dite, pasi po na bur-gosin. U thashe se, do te nderhyj me te gjitha mundesite e mija, nëse ju me jepni fjalën se nuk do ta vazhdoni konfliktin. E mora fjalën e beses prej tyre dhe menjehere u nisa per tek shefi i policies, nga i cili mora përgëzimet për neutralizimin e ngjarjes, madje me pro-pozoj për dekorim. Une iu pergjigja:-Nuk dua dekorim, por dua një ndere; këta burra vijne nga fshatrat me te mira të Shalës, nuk e kane prishe rendin asnjehere, për ate ngjarje jane penduar dhe me kane dhane fjalën se, kon-fliktin nuk do ta vazhdojne, pra jane pajtuar. Duke pase parasysh këto qe te thashe, kerkoj qe ta pushosh çeshtjen penale ndaj tyre! Ai e pranoi kerkesen time dhe e nderpreu çeshtjen duke i lene te gjithë te lire.

- I nderuar Vogel, une te uroj jete te gjate dhe faleminderit për kete interviste!

Intervistuesi, Nikolla Spathari

NE, i shtrijmë dorën atyre që na kanë vrarë e dhunuar e që do t'i bënin të njëjtat shëmti nëse u jepet rasti edhe sot e gjithë ditën,

NE, Betimin mbi flamur e amanetin e dëshmorëve për Bashkim e ofendum me flamur e himn memec për hir të kolltukut.

NE, disa, mundohemi të bllokojmë çdo aktivitet që ka elementet e Bashkimit për të mos e hidhëruar Serbinë, Malin e Zi, Maqe-doninë e dikë tjetër.

NE, kemi harruar kontributin e malë-sorëve, shqiptarëve nga Kosova Lindore e trojet tjera dhe i kemi lënë tani në baltë,

NE, gishtin ia qesim të hunda popullit, po të huajit i përkulemi ,

NE, jemi ... s'di kush, NE, jemi....

Nga Rrahman Jasharaj

Kjo feste është me datën 16 dhe 17 janar të çdo viti. Me këtë rast dhe për të pare familjen e Preles se, kisha kohe pa i pare, shkova në Palmanova. Prela ka shkuar ne Itali ne vitin 1997, ndërsa me familje është që në vitin 2001. Në fillim ka jetuar në krahinen "Barberino di Mugello" të Firences, ndërsa që nga viti 2007 jetojnë në Palmanova. Pavarësisht nga kriza e kohës,

private profesionale. Ervini, i datelinjdes 24 tetor 1997, lindur në Gjuraj, meson për avo-kat; ndërsa Nika, i datelindjes 20 dhjetor 1998, lindue në Gjuraj, meson për mekanik.

Natën e festes, e veçanta ishte se, për darke kishim një familje serbe, i cila ishte në të njëj-tin pallat me Prelen. Ishte familja Brankov-iç, Nenadi dhe Biljana me dy vajza të vogla (Antonella e Alessia). Ishin të rinj, ishin me

Larte, nga e majta në të djathte: Nenad e Biljana Brankoviç, Ervin Çardaku, Age e Prele Çardaku; përpara: dy motrat, Antonella e Alessia Brankoviçi dhe Nike Çardaku

kanë siguruar kushte jetese të mira. Prela pu-non kryekuzhinier, Ageja punon kameriere, të dy djemtë janë në shkollë, madje në shkollë

kulture. Nenadi punonte shofer, ndërsa Bil-jana punonte sanitare në spitalin e qytetit. Kjo familje ishte nga malësia në veri të Beo-

gradit. Ajo, që më beri të shkruaj këto pak rreshta për këtë familje, ishin dy momente në bisede me Nenadin! **Së pari**, ai nuk donte t'ia dinte për politiken e vendit të tij në lidhje me Kosovën. E pyeta se, si i shikon zhvilli-met Serbi-Kosove, më tha: Popujt nuk janë në grindje njeri me tjetrin. Janë politikanet që i fusin në grindje dhe deri të vriten ndërm-jet tyre, për të siguruar apo për të përforcuar pozitat e karriges së tyre. Unë kam problemet e mia, të cilat më dalin dhe më teprojnë. Pu-noje me kosovare pa asnjë problem, unë me ta dhe ata me mua. Ajo që më shqetëson është pa mundësia deri tani që vajzat e mia, kur shkoje te prindërit dhe te gjyshja, nuk mund të komu-nikojnë me to. Më kane lindur këtu dhe ende nuk kam mundur ti mësoje të flasin serbisht. E pyes, malësorët në malet tuaja në veçanti, por dhe populli në tërësi kudo që është, vriten nder veti? Pra, a ka gjakmarrje? A ngujo-hen ata që vrasin? Më tha: Sipas babës dhe gjyshit, te ne ka pas dhe ka vrasje nder veti, por nuk ka gjakmarrje siç e konceptoni ju. Ne nuk e njohim ngujimin që thoni ju. Nder ne ka hakmarrje, për të vrare atë që na ka vrare. Ne nuk e kemi ndjekur vrasësin, por kur e kemi takuar, kemi bere përpjekje ta vrasim.

Pse te ne, ka gjakmarrje? Ketë pyetje e kam bere disa here vetes dhe në fillim e kam pasur të vështirë t'i jepja përgjigje! Zhvilli-met dhe ngjarjet që kane rrjedhur në këto 22 vite dhe në veçanti në kohet e fundit, leximi dhe ndjekja e filmave turke, që sot i kemi me shumice, në veçanti në kuadrin e 100 vjetorit

të Shpalljes së Pavarësisë, në të cilat po të thuash nuk shohim asgjë progresive, përveçse shohim vrasje nga më çnjerëzoret, të theksu-ara kanunore, vrasje në grup, pa dallime seksi, moshe, fajësie e të tjera e te tjera, mendoj se jam në gjendje të jap përgjigje! Përgjigja e ime është kjo: Pushtuesi osmano-turk thelle në ndërgjegjen tone na ka futur ndjenjen e vëllavrasjes, aq thelle sa dhe sot, në demokra-ci, mentaliteti i vëllavrasjes vijon me përmasa që na tronditin thelle ndërgjegjen qytetare të emancipuar, e cila vjen nga larte, duke shkarkuar rrufeja në toke, te shtresa e gjere e popullsisë të paemancipuar. Pra, pa çrrënjosur me rrënje atë çka pushtuesi osman na ka nguli-tur në ndërgjegjen tone me shekuj, luftën vël-lavrasëse në mes veti, është e vështirë të dalim prej kësaj gangrene, siç është gjakmarrja. Nuk jam pesimist, por praktikat e përdorura deri tani kundër gjakmarrjes kane qene dhe janë anakronike, janë metoda të një shoqërie prim-itive, dhe fatkeqësia më e madhe është se vi-jojnë edhe sot me të njëjtën metode, madje për disa, gjakmarrja është bere mjet fitimi, mjet të sigurimit të jetesës dhe strukturat e shtetit nuk e kane seriozisht luftën kundër gjakmar-rjes, luftën kundër vëllavrasjes, çka tregon një politike e qëllimshme e tyre për të drejtuar me lehte shoqërinë dhe për të fituar me shume.

Qofsha i gabuar!

Nga Ndue Sanaj

Neki Lezha - modeli i intelektualit që na mungon ..., ndryshe kur pesha e viteve nuk zbeh dot peshën e mungesës...

- NË NDERIM TË 80-VJETORIT TË LINDJES SË PROFESOR NEKI LEZHËS -

7 Marsi-Dita e Mësuesit, këtë vit, vjen krejt i veçantë në universitetin "Luigj Gurakuqi" të Shkodrës, krahas kremtimit të një prej ditëve më të shquara të arsimit shqip, pikërisht në këtë ditë profesorati i tij do të kujtojë edhe 80-vjetorin e lindjes së ish-kolegut të tyre, ish-pedagogut, humluesit dhe intelektualit të shquar Dr. Neki Lezhës. Spiralja e suksesit, sidomos për fakultetin e filologjisë, të cilit, këtë vit akademik, iu dha statusi i plotë akademik duke iu njohur, tashmë, e drejta e doktoraturës, pazgjidhshmërisht lidhet me investimin e pandërprerë të Profesor Neki Lezhës, njërit prej personaliteteve më të kompletuara të këtij universiteti, si ish-pedagog, si humlues serioz, si studiues i palodhur dhe si një drejtues bashkëkohor i katedrës së letërsisë nga viti 1965-1993. Tri vjet më pas sëmundja e mallkuar e cancerit, do ta ndante fizikisht nga jeta.

Neki Lezha lindi në qytetin e Shkodrës, më 7 mars 1933. Babai i tij, Met Lezha tregtar shkodran, me bashkëshorten, Sytkie Thaçin, vajzë nga Gjakova, patën të vetmin djalë, Nekiun i cili pas vdekjes së të atit, në 1935-n, do të vendoset në Tiranë, tek dajat e tij, prindërit e Sytkies. Pushtimi fashist i vendit për Nekiun 6-vjeçar hap siparin e kalvarit të dhimbshëm të fëmijës jetim. Fillimisht vendoset në Strehën Vorfnore (strehë që do të frymëzonte "Lulëkuqet mbi mure" me regji të Dh. Anagnostit dhe skenar të P. Qafëzezit) dhe më pas në konvikt. Përballë këtij fati të vështirë Neki i ri do të shpaloste intuitën e njeriut me karakter të fortë: Vendosi ta merrte jetën ashtu siç do t'i vinte.

Drama e nënës së tij, 21-vjeçare, që "detyrohet" t'i drejtohet përsëdyti fatit të saj bashkëshortor sikur e burrnor Nekiun e vogël, para kohe, duke e orientuar drejt lidhjeve të forta shpirtërore dhe respektit ndaj familjes së re, çka do të sillte një marrëdhënie të shkëlqyer në gjirin e saj: sa në emër të nënës që e deshi aq fort, sa në emër të jetës të cilën ai e çmonte aq shumë: "Jetojmë shumë pak, gjykonte Prof. Neki, prandaj duajeni jetën, sepse është shumë e shkurtër për ta kaluar keq". Në një moshë fare të re ai sikur do të "denoncoj" vetveten, Nekiun e së nesërme, i cili tek dashuria do të lexonte atë energji të brendshme të qenies së lirë, që ushqen forcën morale si leitmotivi i jetës.

Ndryshe, si njeri i lirë, do të arrinte që të sfidonte mbi rëndesën negative të komplekseve tek vetvetja për të fituar mbi trysninë e komplekseve të atyre që kishte pranë. Si mbaron shkollën e mesme pedagogjike "Shejnazë Juka" në Shkodër, në shtator 1954 vazhdon Institutin e Lartë Pedagogjik në Tiranë, ku do të ketë shokë të tillë të ditës dhe kolegë të së ardhmes si Prof. Bahri Becin, një vit më pas Prof. Dr. Tomorr Osmanin, krahas shumë studentëve të huaj: kinezë, rusë, gjermanë, rumunë dhe bullgarë.

"Shumë simpantik, i këndshëm, me një humor të jashtëzakonshëm arriti të krijojë

miqësi edhe me pedagogët e tij, Profesorët: Zija Xholi, Bujar Hoxha e të tjerë, e të tjerë, ndaj të cilëve humorizonte me nofkat: "Ky është Trocki, ai është Buharini, tjetrit Kame-

nievi apo Zinovievi (emra të liberalëve rusë, të dënuar asokohe nga diktatura staliniane në ish-Bashkimin Sovjetik) kur ne të tjerët, bashkëstudentë, për hir të së vërtetës, kishim frikë t'i dëgjonim të tilla nofka, pa le t'i artikulonim",- kujton Prof. Dr. Tomorr Osmani, përgjegjës i sektorit të filologjisë në USH. Me të përfunduar studimet e larta në Tiranë, Neki punon gjatë një viti në Pallatin e Pionierëve në Tiranë. Në vitin shkollor 1957-1958 kemi djaloshin Lezha më të rritur e më të burrëruar, ka filluar punën, si mësues gjimnazi, në qytetin e lindjes, në Shkodër, periudhë që do të ndjehet shumë i lumtur në shpirtin e tij prej njeriu me bonsens të rrallë, të lindur, falë edhe një marrëdhënieje të shkëlqyer prej vëllai me motrën e tij nga baba, Sadeten, si edhe me bashkëshortin e saj.

Shquhet si mësimdhënës i pasionuar, model i mësuesit që ka kishte bërë si metodë pune të vetën shpirtin novator, nga pikëpamja e ambicieve profesionale bashkëkohore, në procesin mësimor-edukativ sikur edhe përmes një komunikimi të hapur, konstruktiv me nxënësit dhe kolegët, qoftë si mësimdhënës, qoftë si zv/drejtor i gjimnazit "Jordan Misja" në Shkodër aq sa drejtori i shkollës Adem Bala, njëri nga drejtuesit më të nderuar të arsimit në Shkodër, do t'i sugjeronte shoqen e jetës, Lalin, mësuese gjuhë-letërsie, nga një rreth familjar, shkodran, i shquar në sektorin e arsimit, kulturës dhe të dijës.

"E veçanta e tij, edhe pse, siç dihet, jetonim në kohën e një mendimi të cinguar, ishte liberalizmi. Fillimisht të pohonte, pastaj të kundërshtonte, nëse s'bindej në atë që diskutohet mes nesh. E dyta, me të dialogojë,

dialogojë si me një intelektual. Shumë gjëra ai i anashkalonte me humor, falë ndjenjës së hollë të ironisë dhe sarkazmës, megjithatë Neki ishte njeri i butë. Marrëdhëniet e tij me nxënësit dhe studentët ishin të pashembullta duke mbajtur lart figurën e mësuesit apo të pedagogut. Shokët e tij zunë poste në parti, apo në pushtet, por Neki jo, sepse nuk e njihte konformizmin. Si kritik letrar investoi shumë për shkrimtarët shkodranë duke filluar nga unë, F. Kraja, P. Selimi e të tjerë.

Neki është nga ata njerëz që ka lënë një vend bosh", - shprehet njëri nga miqtë e tij, shkrimtari Skënder Drini, kryetar i LSHA, dega Shkodër. Sjellja shumë e hijshme e fëmijëve të tij si mjeku alergolog, Egir Lezha, vajza e tij, Anela, mësuese gjuhë-letërsie, sot qytetare belge në Bruksel deri tek Suela, bashkëshortja e Girit, siç i thërrasim në Shkodër, drejtore-sha e shkollës 9-vjeçare, jopublike, "ABC Neki Lezha", me shokët dhe miqtë e Prof. Nekiut, flasin për një marrëdhënie të shkëlqyer prind-fëmijë në gjirin e familjes së nderuar Lezha. Mesazh model për familjen bashkëkohore shqiptare, në një krizë tejet të dhimbshme aq sa, sot, po kthehet në modë braktisja e prindërve.

Shembulli i shkëlqyer i prindit në familje, pasqyrohet patjetër në shkalën e sjelljes civile të fëmijëve të tij, sikurse mungesa e smirës, ndjenja e sodisfaksionit për suksesin e shokut apo të kolegut, të qenit i hapur, çiltërsia me të gjithë duke kërkuar kurdoherë mirëkuptimin tek secili, dëshmonin rezultatën, fisnike, të sjelljes së tij. Nga viti akademik 1966-1967 Prof. Neki punon si pedagog i letërsisë në Institutin Pedagogjik 2-vjeçar Shkodër. Krahas veprimtarisë si pedagog, ai do të jetë i pranishëm me botimet e tij, të herëpashershme, në faqet e gazetës "Drita", organ i LSHA të Shqipërisë apo te revista më e suksesshme letrare e kohës, siç vlerësohej aso kohe, revista "Nëntori" e të tjerë, e të tjerë. Kështu ai arrin të afirmohet në fushën e studimeve, si kritik letrar, me botimet e titujve librorë si: "Njohuri mbi teorinë e letërsisë dhe estetikën" (1973) për shkollat e mesme, "Hulumtime letrare" (1976) si dhe "Rreth letërsisë shqiptare të viteve "50-të" (1982) etj. krahas botimeve si bashkautor teksteve aq të suksesshme për shkollat e larta, çka do t'i sillnin edhe suksesin e tij, të merituar, titullin "Doktor i shkencave filologjike"...

Jo rastësisht katedra e letërsisë, me Prof. Neki Lezhën, do të arrinte të bëhej "njëra ndër katedrat më të njohura të letërsisë shqipe në mbarë hapësirën shqiptare, krahas asaj të Tiranës", - shprehet pedagogu Hasan Leka, ish-drejtor i departamentit të letërsisë, kolegë për 35 vjet. Profesor Neki Lezha, si njeri synonte në gjithçka të ishte vetvehtja duke pranuar edhe sakrilegjin në emër të një jete me dinjitet. "Ai ishte vërtet njeri i ditur i pasionuar pas punës me studentët, po aq edhe pas asaj kërkimore-shkencore brenda dhe jashtë katedrës që drejtonte: studiues që kurrë s'i pëlqeu "mbyllja" si stil sjelljeje me vetveten, as me të tjerët: kolegët apo studentët. "Mendimet e tij i drejtoheshin një auditori shumë më të gjerë për kohën, me gjithë kufizimet e saj të njohura.

Afirmimi i tij do të fitonte hapësira jo vetëm si pedagog, por edhe si drejtues i një katedre të tillë të letërsisë, ku jepnin mësim personalitete të mirënjohura në fushat e tyre sa pedagogjike, si mësimdhënës, sa studiimore-shkencore si profesorë: Jup Kastrati, Vehbi Bala, Safet Hoxha, Selami Tabaku, Vili Kamsi, Kolë Ashta, Fadil Podgorica, e të tjerë. detyrë të cilën ai e përballoi me shumë seriozitet. Ai përgatitej seriozisht për mbledhjen e katedrës, ku kurdoherë, patjetër, do

të shpaloste individualitetin e tij.

Profesor Neki kishte një stil të vetin. Ai asnjëherë nuk pajtohej kollaj me gjërat e rëndomta: me klishetë, normat fikse, të cilat preferonte gjithnjë t'i sfidonte me batutat e tij brilante", - thekson ish-kolegia e tij, mbi dy dekada, Prof. Dr. Fatbardha Hoxha (Fishta). Duke tentuar të sjellim gjurmë të pashlyera të ish-studentëve të tij, gjurmë që, me shumë dinjitet pranohet nga secili nesh se vazhdojnë të mungojnë në mjediset tona universitare, ku po rritet përditë numri i "profesorëve me shumicë", duhet pohuar fakti se Prof. Neki, jo thjesht, punonte me talentet e reja, por ai i ndihmonte me gjithë shpirt ato, prandaj po jo rastësisht, në ditët tona, janë me dhjetëra ish-studentë të tij, që aktualisht kanë arritur t'u imponohet "letrave shqipe" deri me dhjetëra tituj librash, të botuar në gjini të ndryshme letrare, ku meriton të përmend, me respekt të veçantë, poetët e mirënjohur: Visar Zhitin, Petrit Rukën, Dodë Kaçajn, Skënder Rusin, Agim Spahiun, Skënder Buçpapajn dhe Alfred Çapalikun, pa dashur të zgjatemi me emra të tjerë, krijuesish.

Neki që një rast unik i komunikimit tejet njerëzor, mjeshtëri i fjalës së goditur si vlerë sa reale, sa sureale. Doktori i shkencave filologjike, Neki Lezha shumë shpejt do të afirmohej si njëri ndër kritikët letrarë më seriozë në "letrat shqipe" dhe jo vetëm kaq, por edhe si njëri nga teoricienët e letërsisë. Libri i tij "Bazat e teorisë së letërsisë", me bashkautor Profesor Palokë Krajën dhe shkrimtarin e mirënjohur Jakov Xoxe do të bëhej, për shumë vite akademike, libri bazë, fundament, antologjik i lëndës së teorisë së letërsisë në fakultetet filologjike, përfshirë edhe atë të Universitetit të Tiranës. Emri i tij do të ishte simboli i një pedagogu të shquar dhe intelektualit të nderuar dhe të pazëvendësueshëm në imazhin e ish-studentëve e ish-kolegëve të tij.

Dekodifikimi gjithë pasion dhe profesionizëm i tragjikëve të mëdhenj dhe përgjithësisht i letërsisë antike greko-romake, komentit i rrallë i veprave të gjenive të tillë evropianë filluar me Danten deri tek Shekspiri, Gëte e të tjerë portretizimi i karaktereve letrare si: Helena e Trojës, Beatrica e Dantes, Laura e Petrarkës, Ofelia e Shekspirit, Margarita e Gëtes sikur analizat brilante kushtuar autorëve të letërsisë shqipe të viteve 30-të, starti më i shëndetshëm i letërsisë së madhe shqiptare, me Migjenin, Nolin, Bulkën e të tjerë, sikurse kur ai zbërthente veprën e Kadaresë, e Agollit e të tjerë shijojë një sodisfaksion estetik, privilegj, përmes artikullimit poetik të fjalës apo komentit letrar, duke elektrizuar gjithë sallën 313 të leksioneve, do ndizte pasionin letrar në zemrat dhe shpirtin e studentëve.

Profesor Neki nuk mbërthehej pas podiumit si lektor, apo pas katedrës së seminarit, si skllav mjeran i skemës, kornizës ideologjike. Jo, ai i drejtohej studentit me besim dhe respekt tek ai duke e ftuar të debattojë lirshëm, siç e ndjente ai vetë, gjatë seminarit, larg provokimeve cic-mice, që aplikonin në raste tjera pasionatët e klisheve, në koherencë me direktivën ... Kurrë s'e dëgjova Prof. Nekiun "të demonstronte" pushtetin e notës, as të asaj negative. Jo, jo një frymë të tillë diktati ai nuk mund t'ia lejonte vetes.

Ai gjatë seminareve i drejtohej studentit që s'justifikonte vetveten me rezultatin e tij, me një fytirë të pikëlluar, por pa humbur besimin tek ai, me fjalët: "Sot nuk më kënaqe ..." dhe në fletoren e tij, tip regjistri, shënonte për secilën përgjigje një sistem pikësh, "model

kreditesh". Kam pasur fatin të jem student i që i vinte, si i thonë, kjo lëndë, por diksioni i Prof. Nekiut, gjuha e zgjedhur qenë inspiruesi im i parë profesional, nëse sot kam arritur të shijoj sodisfaksionin e një kritiku letrar modest. Ai jetonte me studentin si me fëmijën e tij. Jo vetëm në

Miku nder Malet Tona

**Nga
Zef Nik Krypsi**

Nder malet tona është tradite e vjetër, pothuajse e shenjte, që miku, si nga i pasuri ashtu edhe nga i varfëri, të pritet me nderime të mëdha. Ato fjale bujar: “Urdhno, e mire se t’ ka pru Zoti!”, na tregon më së miri zemrën fisnike të malësorit tone, të cilit kushdo me ia mësy shtëpinë, gjithmonë ka për tu gjetur gati me prite mikun. Shtegtari, si i njohur, si i pa njohur, kur të filloje të erret nuk ka pse të ketë frike, sepse duke pasur nder mend fjalën e të parit: “Shpia e zotit dhe e mikut!”, niset drejte shpisë më të afërt pa drojtje, zbret tek dera e oborrit e thërret: “O i zoti i shtëpisë!” Brenda shtëpisë një zë i përgjigjet: – “Urdhno!”. Dikush i del para mikut dhe e përshëndet duke i thënë :- “A je burrë, si je burrë!?” I japin dorën njeri-tjetrit! Pastaj, miku njerit prej pjesëtareve të shpise i dorëzon armët, mushkun (në qofte se e ka me veti) e materiale të tjera; mikut i prijnë në dhomën e miqve. I zoti i shtëpisë apo cilido prej pjesëtareve, që në atë kohe ndodhen në shpi, i afrojnë një stol ose karrige prej druri në ane të votres për tu ulë. Në këtë kohe nise kuvendi mbi gjendjen shëndetësore të pjesëtareve të shpisë, për bagëtitë, për punët e stinës e të tjera. Ai, që priti mikun e pyet: “A u lodhe, a të mundoi rruga?” Miku përgjigjet: jam prej Nikaj-Merturit, erdha e rashe në Shale se, kam pas pak pune me një mikun temë. Ai, që e priti i nxjerr kutinë e duhanit me le- tra, gratë në rast se, është dimër i shtojnë dru zjarrit. Gratë gjate verës mbledhin fier dhe e sjellin afër shtëpisë për miqtë se, e dine që vine miq në dimër. Mikut i sh- trojnë fier, sipër i shtrojnë një post leshi, pastaj l vendosin jastëk nënkrye. Kur i bëj- në këto përgatitje i thonë mikut:- ‘ “Ulu në t’shtrueme!” Miku heq këpucët dhe gratë i çojne në dhomën e zjarrit ose në korridor. E zonja e shpisë i pjek kafe, kur i jepet filx- hani me kafe, mikut i thuhet: - “Mire se na erdhe! Ai, i kthen :- Mire se ju gjeta! Porsa te vijne pjesetaret e shpisë, që deri atëherë ishin në pune, shkojnë në dhomën ku gjen- det miku, falen me te dhe me vonë mar- rin pjese në biseda, për ti krijuar respekt e dashuri për të. Pasi te kenë kaluar një ose dy ore natë, shihen gratë here-here edhe ndonjë burrë që lëvizin neper shtëpi, për ti shërbyer mikut. Sjellin më së pari ujë për të

lare duart, duke filluar nga i zoti i shpise, vi- jojne te miku (lane duar me pare i zoti i sht- epise, per te pare gjendjen e ujit ...), pastaj vijojne njeri pas tjetrit deri tek i fundit, ulen në treverse, e cila është prej druri e rrum- bullaket dhe 15-20 cm e larte. Të gjithë ulen përveç grave dhe fëmijëve, në qofte se miku nuk është i afërm, i zoti i shpisë mun- dohet mos ta ngushtoje mikun. Në mes të treverses vendoset një dorëz djathë me thikë; ndersa në shpia të pasura, që ka pas shumë pak në atë kohe, ne treverse mund tevendosin edhe ushqime të tjera për të pire raki, pastaj ulet ibriku i rakisë me dy gota. I zoti i shpise, pasi të ketë mbushur gotën e pare, ia ve perpara mikut, mbushe gotën e dyte e duke e çuar thotë:- “Kjoftë lëvdua Krishti, mire se të ka pru Zoti e të falem!” Miku ia kthen: “Gjithmonë e jetës e mire se u gjeta!” E merr goten e vet dhe duke e çuar thotë:- “Kjoftë lëvdua Krishti, mire se ju gjeta, u majte zoti me nder e paçi miresi!” Pasi, miku tha këto fjale, pine pak e ul goten para atij që qet rakine, ose të zotit të shpisë. Pastaj, pjesëtarëve të treverses ju mbushet gota e rakise me radhe dhe keta i drejtohen mikut: “Kjoftë lëvdua Krishti dhe mirese të ka pru zoti!”. Pra, vijojne te përshëndesin mikun. Për ta bere mikun që të pije dhe per ta ndjere veten mire, herë njeri dhe herë tjetri prej atyre që janë ulur në tervese i drejtohen mikut: ‘ Të falem!” Miku u’a kthen: “ Kush të pa me nder tu faltë!” Vijojne të pijne deri sa miku të kete bere qefte dhe nuk donë më të pije. I zoti i shpise, në nje moment, grave qendodhen në dhome, ju jep goten e rakise për te për- shednetur mikun. Gjithashtu edhe, miku ju falet grave që ndodhen në dhome, me qellim që ta ndjeje veten sa më të lehtë- suar. Kur vjen momenti që të çohet rakia, atëherë i zoti i shpisë mbush edhe një here gotën, shikon nga të gjithë e thotë: “U paste ba mire çka pite e çka pishi!” Pas kë- tyre fjalëve, sjellin në treverse një buke të nxehte kallamboqi, të cilën i zoti i shpisë ose një tjetër prej pjesëtareve që janë në trev- erse, e merr dhe e ndanë pjese-pjese me thike dhe secilit ja vendosur përpara, mi- kut në fillim dhe pastaj të tjerëve. Buka, që mbete, e mban afër vetes se, mund të duhet më vonë. Pasi të kenë bere kryq nis miku e then kafshatën e pare duke thënë: “Mire se u gjeta!” Të gjithë përgjigjen: “Mire se të ka pru zoti!” Pasi hëngrën pak buke me djathë, sjellin ushqime të tjera që përdoren në stinën e dimrit apo sipas stineve të tjera. Mish me lakra, me grosh, me kërtolla. Në stinën e verës përdoren gjalpë me veze, kos, qumësht, pergatisin edhe maze, e cila bëhet me miell kallamboqi dhe del shume

e mire, mazës i qesin edhe mjaltë, ose grimca djathi. Pasi han buke, i zoti i shpisë han një ose dy kafshata me tepër pas mikut. Gratë vijnë e marrin treversen, me ato ush- qime që kane mbete dhe i çojnë në një ane të dhomes për të ngrëne gratë dhe fëmijët, që nuk kane ngrëne ende. Kur çohet tre- versa, miku çohet në këmbë duke thënë: “U shtroftë për të mire, Zoti ju plotesofte te mirat!” Miku lanë duart dhe pjesetaret që hëngrën bukë po ashtu. Gratë pastro- jnë vendin dhe rregullojnë shtrojën. Miku ulet në shtroje, njerëzit që hëngrën buke ulen rreth zjarrit dhe fillojnë te bisedojne. Më vonë vijnë edhe gratë, të cilat dëgjojnë me vëmendje bisedat nder burra. I zoti i shtëpisë për ti bere qefin mikut, i jep çifte- lin dhe lahutën e mban vete, pasi i kurdisin, fillon të këndojë këngën e Shaqir Grishës.

Prej mesnate gjelat kane këndua / Shaqir Grishen e kanë rrethua / I sillet kullës tujë mendua / Kaj cingare tujë mbarua / Tuj mbarua ka nji cingare / Ka vu xhezven me pjek kafe / nuk pihet kafja pa duhan / Moj martine ku te kam / A din gjë se te kane rrethua?! / N’at Teboj ty dojn me t’çue / Si n’të çoshin n’at Teboj / Ka me t’marr ty nonji Manov / Qet me ty e vret ka l sorr / I thot Qaushit bjer ne dor / E kurr nuk t’prek Shaqiri ma me dor...

Të gjithë për njëherë i thonë: Të lumtë goja! Pas të zotit të shpisë, miku merr çiftelinë dhe fillon Këngën e Adem Sadikut.

Adem Sadiku rrinë ne shkalle / Nusja, çika po i çojnë fjale / hajde sonte n’ daç me ardhe / hajde sonte me fjet me mua / Tri- mat ktu s’më kan qellue / po te stani janë nis me shkue / Pare n’xhep s’më kan qellue / S’më qelloj noj pare xhep / i pare e vogël i qind e njizet / Nji qind e njizet po ban Mix- hida / me shtruen dyshek jargan me pika / me shtinë ndërmjet o nusja e çika / te tan natën su mahita ... (Kënga vazhdon)

Të gjithë, për njëherë i thane: Të kënd- oftë zemra. Kuvendi vazhdoi edhe pak kohe. Pasi diskutuan për këngët që kënduan, i zoti i shpisë thote: “Do nate ka shkua, miku ka do rruge me ba nesër, asht mire me u ba gati me shkua me fjet!” Gratë çohen dhe bëjnë gati shtratin e mikut, një mashkull i shtëpisë i thotë mikut: “A ke nevojë me dal jashtë ...?” Miku i thote: “Nuk kam nevoj, ose kam nevojë dhe del i shoqëruar nga një pjesëtar i shpisë!”

Shkojnë edhe pjesetaret e shpisë me fjete, duke i thënë mikut natën e mire! Miku u’a kthen: “Natën e mire e bashi për natë!” Miku ulet me fjete dhe i zoti l shtëpisë ia kthen: “Kandilin po ta la ndezur, po pate ndonjë nevojë natën me bej zë!” Edhe i zoti i shtëpisë, i thotë mikut natën e mire! Kur nis me dal drita, mikut i del gjumi se, ka fje- tur me shqetesim se, atë ditë do të beje rruge të gjate. Edhe zotit të shpisë i ka dal

gjumi dhe shkon te shtrati ku ka fjetur miku dhe i thotë: “Nadja e mire! Si ke njeh?”

Miku ia kthen: “Kam njeh mire dhe kam fjet gjithë natën!” Miku çohet, shkon e lan duart dhe faqet, veshët e mbathet dhe shkon te votra. Çohet e zonja e shpise dhe i thote mikut: “Si ke njeh!” Ndez zjarrin, ven- dos xhezven në zjarr, i pjek kafet të zotit dhe mikut të shpisë, u’a vendos përpara dhe u sjell edhe nga një gote raki. Mbasi pine kafe dhe rakine i thotë miku: “U dhashte zoti mbaresi dhe shëndet!” Bëjnë pak bisede dhe i zoti i shtëpisë i thotë mikut: “Kur të duash çohemi!”. Çohen e dalin në oborr pjesetaret e shpisë me përcjell mikun. I zoti i shtëpisë i thotë mikut: “A ke nevojë me të dhanë ndonjë mashkull me të përcjellë deri në qafe të Ndermajes?” Miku i thote se, nuk kam nevojë! Atëherë, zoti i shtëpisë i thotë: “Deri në kufi me Nikaj-Mertur je në besë të shpisë së Prel Vuksanit! Kur të kalosh kufinin me Shale, atëherë pushkën e ke me vedi dhe mandej dine vete!” Miku i jep dorën të zotit të shpisë dhe i thotë: “Lamtumire prej kësaj shpije, Zoti u majte me nder e me shëndet!” I zoti i shpisë i thotë: “Rruga e mbare të qofte dhe uroj te gjeni pjesetaret e shpisë, shendosh e mire!” Miku pa hjeke dorën prej doret i’a kthen: “Në rast se ke mundësi me ardhe për zonje të Merturit se, na ketë festë e festojme me miq, kanë me u gëzua ma shume pjesetaret e shpisë për ty, kur t’iu tregojë se, si më ka pritur dhe më ka përcjellë Prel Vuksani i Shalës! Por, në rast se rrinë shume pa më pa, veshtire se, ke me e gjete Mark Sadrine e Merturit se, tash jam plak e nuk më lanë shumë këtu!” Heq dorën prej dore, u jep dorën pjesëtareve të tjere të shpisë, që kishin dal me e përcjellë, atëherë drejtohet tek një mashkull i shpisë, që mbante mushkun, pushkën e paisje të tjera, të cilat i kishte dorëzuar një nate më parë. Hipën në shpine të mushkut dhe niset për rruge. Kur largohet tridhjte-katerdh- jete metra ndalon mushkun, kthen fytyrën prej malësorëve, që kane dale me e për- cjellë dhe u thotë edhe një here: “Mirupaf- shim! Mirupafshim!” Udhëtari merr rrugën për në shpi të vet.

Kjo ka qene pritja dhe përcjellja e Mikut nder Malet Tona.

Po nesër? Me ardhjen e tranzicionit në Shqipëri 95% e malësoreve tanë janë lar- guar drejt Shkodrës dhe qyteteve të tjera të Shqipërisë, kane emigruar në Evrope deri në Shtetet e Bashkuara të Amerikës për një jete më të mire. Atje kane gjetur qytetërim dhe tradita të tjera.

Shpresojmë, brezat që do te vine pas nesh, do ti ruajnë sadopak këto tradita te të pareve tanë!

auditor, në veprimtaritë kulturore të studentëve, por po aq arrinte që të shkelte deri në zonat më të thella malore, kur dimë që shumica e tyre vinin nga fshati, apo të ndiqte jetën e të rinjve, si organi- zatë e rinisë, ndryshe argëtimet dhe shqetësi- met e tyre, jo vetëm në fakultet, në Shkodër, por edhe në vapën e korrikut të 1967-ës, kur punohej vullnetarisht për hapjen e rrugës au- tomobilistike të Malësisë së Madhe.

Sikur jam shprehur kohë më parë: “I vetmi pedagog që në analizën e një vepre letrare, në shtjellimin e koncepteve estetiko-filozofike të ngjallte”intrigën” duke iu shmangur ndjeshëm sensit agjitativ, drejt misterit, kup- tohet të kufizuar, qe Profesor Neki. Duke iu drejtuar studentëve, jo me tonalitetin zyrtar, me gishtat lart e poshtë, por me gjithë frymë- marrjen e tij prej artisti dhe aktori të lindur, synonte labirintin e veprës letrare, intrigën

e saj subjektore, ndryshe domethënien estetiko-filozofike të veprës, së cilës i kush- tonte një rëndësi të jashtëzakonshme duke iu shmangur, ndoshta krejt pa vetëdije, sen- sit semplist të direktivave për letërsinë dhe artet” (Kadri Ujkaj “Seminari V Shkencor Ndërkombëtar “Shkodra në shekuj”- tetor 2002, fq. 220)

Ai kishte kurajën civile të shmangte rregul- la të caktuara, tabu. deri në përballje të for- ta, kurajoje për ato vite, “duke zbuluar”, pa dashje, vetveten. Pavarësia e mendimit, pjesë e stilit të tij komunikues, pa pyetur shumë se cilin kishte përpara, e bënte tejet fisnik dhe jetik kontributin e tij. Neki u dilte në krah të studentit, apo të kolegut edhe atëherë kur burokracia partiake tentonte t’ia mbyste zërin duke pranuar , kështu, me vetëdije edhe riskun ... Cilësi që, mjerisht, sot po humbasin edhe brenda rrethit më të ngushtë të njeriut,

atij të gjakut, nën ethet cinike të kultprag- matizmit.

“Mjeshtri i madh”, Fadil Kraja duke folur për ish-kolegun e tij, si pedagog, si anëtar i Këshillit Artistik të Teatrit “Migjeni” apo edhe si drejtues të LSHA, Shkodër do të nënvizon- te: “Neki Lezha qe pedagogu i gjithanshëm, studiuesi, kritiku letrar, hulumtuesi i rrallë, organizuesi, këngëdari dhe humoristi..Ai dinte të vlerësonte njerëzit, situatat si koleg dhe shef katedre, por edhe si sekretar i Lidhjes të cilën unë, si kryetar i saj, e drejtoja, bash- këpunimi ynë qe i atij niveli cilësor, sa që kjo degë do të shquhej në tërë Shqipërinë duke u vlerësuar nga LSHA e Shqipërisë deri në kon- greset e saj.

Aktualisht na mungon si Shkodër një artist dhe intelektual i tillë. Na mungon një koleg që dinte t’i donte shokët, guxonte t’i mbronte, edhe kur nuk ishte e lehtë, deri edhe para

instancave të larta partiake. Ndarje e tij qe një humbje e rëndë. Këshilli Artistik i Teatrit “Migjeni”, falë edhe kontributit të tij arriti t’i japë skenës këtu, por edhe Teatrit Kombëtar, vepra dinjitoze”. Aspak për t’u bërë politikan, por me përkushtimin e kthjellët të intelektu- alit modern, Neki u bë pjesë aktive e pro- ceseve demokratike si kryetari i parë i Par- tisë Socialdemokrate në Shkodër. Ai ishte, pa mëdyshje, modeli i pedagogut dhe i intele- ktualit me ndjenjën e kultivuar, civile, të an- tikonformizmit. Nga lartësia e 80-vjetorit të lindjes shohim që pesha e viteve s’ka arritur t’ia zbeh dot peshën e mungesës: Ai vazhdon t’i mungojë Shkodrës, ai vazhdon t’u mun- gojë të gjithëve ...

**Nga Kadri Ujkaj,
kritik letrar**

REFLEKSIONE NGA "FOLK-2013,,

Kur vitet e ndërruan stafetën pa shumë bujë, dhe syri i mendjes kërkon të shikoj përpara, krejt si pa dashje logjika na kthen prapa për të bërë një bilanc të thjeshte. Komuniteti dukagjinas në qytetin e Shkodrës, tani mund dhe duhet të quhet patjetër pjese integrale dhe aktive e jetës të këtij qyteti, me histori dhe tradita. Ne, vërtet që erdhëm në kohe dhe periudha të ndryshme, por vazhdimisht kemi sjell me vete më shume energji dhe tradita se sa pasuri të mirëfillte ekonomike. Asgjë nuk na është ofruar, dhe me mjaft mundim kemi fituar edhe "lejen,, për të jetuar këtu!

Secili nga ne, ka dëshirë që të beje diçka që emri "Dukagjinas,, të tingëlloi sa më krenar për Ne dhe për brezat e ardhshëm, prandaj ne këtë kuadër do ti ftoja të gjithë miqtë e mi që të jemi sa më të bashkuar sepse kështu puna është më e mirë.

Shpesh e pyes veten: Cila është pasqyra që na përcjell ne në dritaret intelektuale, kulturore dhe sociale të këtij qyteti ...??? Padyshim, menjëherë do të kujtoj punën e palodhur të Shoqatës "At-dhetare-Dukagjini", dhe të grupit muzikor "TREVA" se, kontributi i tyre në fushën kulturore i ka bërë Dukagjinit një prezantim dinjitoz në jetën e këtij qyteti! Tashmë është bërë traditë që Nata Tradicionale e muzikës folklorike të zhvillohet në tempullin e kulturës Shkodrane, në Teatrin "Migjeni" të qytetit të Shkodrës ...

Kanë kaluar dy muaj nga ajo dite dhjetori dhe kemi pasur kohën e mjaftueshme për te bërë analiza për të marre, opinione, për të krijuar refleksione dhe sot, në këtë shkrim dua të theksoj disa prej tyre

Në të gjitha mediat lokale të qytetit ky aktivitet u cilësua si njëri nga veprimtaritë artistike e kulturore më cilësoret e këtij fund viti, nuk kishim nevojë të bënim ftesa për mediat apo tu luteshim për një kronike apo lajm, gazetarët dhe drejtuesit e tyre nuk u larguan pa na falënderuar dhe uruar! Nëse për disa vite rresht u paragjykuam si treverse e zakonshme apo abuzues në emër të artit, tashmë na mbetet vetëm t'ju falënderojmë se na dhatë impuls për të punuar më shumë ...

Grupi drejtues dhe trupa e Teatrit "Migjeni", tashmë janë te bindur se përkushtimi, organizimi dhe vlerat muzikore folklorike që ne sjellim në atë skene, janë krejt të radha dhe të veçanta, kur kujtojmë se, pothuajse të gjithë interpretuesit janë amatorë dhe në këtë mbrëmje janë aty të shtyrë nga pasioni dhe dëshira për të prezantuar, ruajtur dhe trashëguar

këtë mbrëmje muzikore, është mirënjohja, falënderimet e dashamirësve të folklorit.

Duke dashur të sjell vetëm mendimin tim si krijues dhe aktivist, duke marre shkas nga kjo përvojë, them se tani e tutje nuk kam frikë nga kritikët, por kam përkushtim që mos të humb lexuesit ...

Me këtë rast dua të shpreh mirënjohjen time për të gjithë ata që kontribuojnë financiarisht, mundësorët tanë "gjenral" tashmë dihen, por edhe mjaft biznesmenë dhe emigrant i janë afruar kësaj veprimtarie. Ne, si grup muzikor kemi mjaft nevojë për mbështetje, sepse përveç kostos

qytetit tonë vazhdon të përbuzet!? Nuk mendoj ti përgjigjemi me të njëjtën monedhe, por duhet të luftojmë për ta fituar këtë sfide.

Trashëgimia kulturore e muzikore është një vlerë që ne, na bën të ndihemi krenar për prejardhjen tonë, prandaj me shumë dashamirësi do të ftoja historianet, studiuesit dhe intelektualët që së bashku me krijuesit dhe poetet të përjetësojnë në vargje, dhe pastaj në këngë elemente të tjerë të historisë dhe të kulturës tonë që t'ua trashëgojmë brezave, por edhe të shkundim pak pluhur që është hedhur mbi imazhin tonë të përbashkët. Ne të gjithë jemi të ndryshëm në mendime,

por jemi të njëjtë në bashkëpunim kur është fjala për të vlerësuar, respektuar dhe nderuar ato që quhen vërtetë vlera.

Nga kjo skene pothuajse çdo vit ne, kemi përkujtuar personazhe të Dukagjinit, për kontributin e tyre në fusha të ndryshme të jetës. Kjo është njëra nga refleksionet që më bën të vlerësoj edhe më tepër këtë aktivitet. Për lexuesit e gazetës do të doja të sjelle edhe një fakt tjetër. Ne jemi një grupim i vogël vullnetar që bashkëpunojmë në këtë fushe, bëjmë atë që na duket se ka vlera, dhe atë që kemi mundësi, por e ndiejmë se duhet bërë më shumë. Në kohën dhe në vendbanimin e ri ku duam të jetojmë dhe të integrohemi ofrohen shumë mundësi, por ka edhe shume sfida, prandaj njerëzit e artit dhe të kulturës duhet jenë sa më aktiv. Janë shumë djem dhe vajza Dukagjinas që po mbarojnë studimet e larta brenda dhe jashtë vendit, të cilët duhet të japin më shumë kontribute, me qellim që te rrisim edhe me shume vlerat kulturore e artistike te zonës sonë.

Me shpresën se, në veprimtarinë artistike e kulturore "Folk-2014", do të bëjmë diçka më tepër edhe më mirë. Por, them se një veprimtari e vetëm në një vit, është shume pak, prandaj ju ftoj që të bashkëpunojmë, sepse në këtë veprimtari si dhe në veprimtari të tjera ka vend për të gjithë ata, që duan

të japin kontributin e tyre. Ai, vendi, secilin prej jush e pret, dhe besojmë se, secili do të vije të zëre vendin e vet, për të kontribuar, ashtu siç po kontribuojnë anëtarët e grupit "Treva", të cilët janë në vendin e vet dhe në kohën e duhur, megjithëse me mjaft sakrifica.

Nga LULASH BRIGJA

sa me mire këto vlera.

Një vlerë tjetër që më bën të ndihem mjaft mirë është së dashamirësit e kësaj rryme muzikore janë bërë mjaft kërkuar dhe bashkëpunues me grupin organizativ për të sjell çdo vit diçka me vlerë dhe sa me shumë afrohen ata aq më shumë rritet përgjegjësia për këtë veprimtari artistike e kulturore. Shpërbëlimi më i mirë që ne kemi marrë për

për pjesët muzikore, trupa ka nevojë edhe për kostume tradicionale, vegla muzikore, e shumë elemente të tjerë që të çojnë drejt suksesit.

Më bën mjaft përshtypje që ndërsa në MKRS në Tirane, tek Unioni Artistik i Kombit Shqiptar ky eveniment kulturor ka fituar statusin e tij, vlerësohet dhe mbështetet, në qarqet kulturore të

Konferencë mbi të kaluarën komuniste në Shqipëri

ARQIPESHK VIA SHKODËR-PULT DHE KOMISIONI DREJTESI DHE PAQE I SHQIPERISE, ME 4 DHE 5 SHKURT 2013 NË "TIRANA INTERNATIONAL HOTEL" ORGANIZUAN KONFERENCEN ME TEME: "MBI TË KALUARËN KOMUNISTE NË SHQIPËRI".

Kjo konference u hap me datën 4 shkurt 2013, ora 16.00 dhe erdhi si pjesë e një projekti të ndërmarrë nga tri organizata partnere: Komisioni Drejtësi dhe Paqe i Shqipërisë me qendër në Shkodër; Renovabis me qendër në Fresing, Gjermani, dhe Fondacioni gjerman "Maximilian Kolbe", mbi dokumentimin e persekutimit komunist në Shqipëri dhe pasojave që ka ai në shoqërinë e sotme shqiptare. Konferenca trajtoi çështje si: Kujtesa historike; ruajtja, mbrojtja dhe dokumentimi i objekteve, dëshmime dhe të dhënave që kanë lidhje me persekutimin komunist në Shqipëri.

Konferenca u hap me një ekspozitë pikture dhe fotografike të sjellura nga piktori Gjovalin Paci dhe fotografja zvicerane Barbara Hausammann, të cilët kishin si subjekt të tyre burgjet komuniste siç ishte ai i Spaçit tek fotot e znj. Hausammann dhe vuajtjet e persekutimit komunist tek kuadrot e piktorit Gjovalin Paci.

Konferenca ishte konceptuar në dy pjesë. Ditën e parë u zhvillua një seancë plenare me pjesëmarrjen e disa autoriteteve të larta fetare dhe shtetërore, vendas dhe të huaj si: Mons. Angelo Massafra, President i Komisionit Drejtësi dhe Paqe dhe Kryetar i Konferencës Ipeshkvnore Shqiptare; Nunci Apostolik, Mons. Rrok Mirdita; At Gazmend Tinaj, Minister Provincial i Freterve Minore të Shqipërisë; Ministri i Turizmit, Kultures, Rinise dhe Sporteve, Aldo Bumçi; Amik Kasarhuho, ish i burgosur politik, keshill-

tar i Presidentit të Republikës, studiues dhe perkthyes i njohur; Mark Marku, deputet i Kuvendit të Shqipërisë; deputeti i parlamentit gjerman dhe president i Fondacionit "Maximilian Kolbe", Peter Weiss; përgjegjësi e Renovabis për Shqipërinë Dr. Monika Kleck; sekretari i përgjithshëm i Fondacionit "Maximilian Kolbe", Dr. Jorg Luer; Luigj Mila, sekretar i përgjithshëm i Komisionit Drejtësi dhe Paqe të Shqipërisë si dhe Zv. President i Komisionit Drejtësi dhe Paqe të Europës. Po ashtu moren pjesë edhe perfaqesues nga institucionet e ish të denuarve dhe të të përndjekurve politike të Shqipërisë si: Agron Tufa, Simon Miraka, Gezim Peshkopia, Pjeter Pepa, Tef Topalli, si dhe shumë student.

Në ditën e dytë u zhvillua një tryezë e rrumbullakët me pjesëmarrjen dhe kontributin e ish të denuarve politike, të mbijetuar nga kampe dhe burgje famekeqe komuniste. Në këtë tryezë u sollën dëshmi të ish të denuarve në burgjet famekeqe komuniste si ai i Spaçit, Qafes së Barit, Kampi i Tepelenes e të tjerë. Dëshmitë e sjella nga Fatos Lubonja, Bardha Mulleti, Simon Miraka, Dom Gjergj Simoni u ndoqën me interes nga të pranishmit në këtë tryezë, ku binte në sy prania e shumë studenteve, një pjesë e të cilëve, siç ishin ata të shkollës së mesme "Pjeter Meshkalla", sollën perjetimet nga njera prej vizitave të tyre në burgun e Spaçit.

Nga Marko Mila

DREJTUESIT E KOMUNITETEVE FETARE PËRCJELLIN MESAZHIN E PAQËS

Tre drejtuesit e komuniteteve fetare të qarkut verior të Shkodrës, Arqipeshkvi Metropolit i Shkodër-Pult të kishës katolike, Angelo Massafra, Kryemyftiu i Shkodrës, Imam Muhamet Sytari dhe At

Nikolla Petani i Kishës Ortodokse, kanë përcjellë sot, me datë 8 janar 2013, nga skena e teatrit "Migjeni" mesazhin e paqes dhe të harmonisë në mes të gjithë komuniteteve fetare që jetojnë në këtë

qark. Të shoqëruar edhe nga shumë qytetarë shkodranë, pa dallim feje, ata kanë ndjekur koncertin e titulluar "**Lum Paqtuesit**", të organizuar nga Komisioni Drejtësi dhe Paqe i Shqipërisë, në bash-

këpunim me shoqërinë kulturore "Illyricum".

Kjo veprimtari është kthyer tashme në një traditë në çdo fillimviti për rajonin verior të Shkodrës. Qëllimi i tij është që në të njëjtën kohë të përcillet fryma e paqes, tolerances e harmonise, mesazh të cilin e përcjell njëkohësisht çdo fillimviti edhe vetë Shenjtëria e tij, Papa Benedikti XVI drejtuar shoqërisë. Vetë prania e drejtuesve të tre komuniteteve fetare tradicionale të qytetit të Shkodrës, është dëshmi e qarte e bashkëzistences së përkryer në kushtet e harmonisë mes tri besimeve fetare në qytetin tonë. Koncerti i pasur me këngë, valle, recitime etj, interpretuar nga kori i famullisë së Shkodrës, në bashkëpunim me artistët e teatrit "Migjeni", e bëri edhe më të larmishëm veprimtarinë, që siç theksoi edhe Sekretari për Drejtësi e Paqe, Luigj Mila, do të vijojë traditën e tij duke qënë i përvitshëm.

Korespondenti "Dukagjini"

REDAKSIA

Kryeredaktor: Lazër Kodra
Redaktorë: Drita Shyti, Roza Pjetri,
Prelë Milani, Luigj Shyti, Suela Ndoja,
Zef Nika,
Florenc Buxha, Lulash Brigja